

Kaip atsirado žemė

Sudarė ir parengė Norbertas Vėlius

I. DANGUS IR ŽEMĖ

1. SAULĖ, MĖNULIS IR ŽEMĖ

Gyveno danguje Saulė ir Mėnulis. Jie turėjo dukrelę Žemę, kurią labai mylėjo. Kartą jie susi-pyko. Tada Saulė nutarė, kad ji viena saugos Žemę. Bet Mėnulis nesutiko ir padavė ją į teismą. Teisėjas Perkūnas bylą išsprendė šitaip: Saulė, kaip motina, Žemelę saugos dieną, o Mėnulis tėvelis naktį; jam dar padės jo seselės Žvaigždės. Nuo to laiko saulė šviečia tik dieną, o mėnulis ir žvaigždės – tik naktį.

2. NUKALTA SAULĖ

Senais laikais gyveno žmogus kalvis. Tada buvo visur tamsu, naktis ir naktis. Tai šis kalvis nutarė nukalti saulę. Paėmęs blizgančią geležį, kalė kalė ir nukalė per šešerius metus. Tada, užlipęs ant aukščiausios trobos, įmetė ją į dangų.

Ir iki šios dienos ji ten tebestovi.

3. NAŠLAITĖ ANT MĖNULIO

Kai kam atrodo, kad kaip tos dėmės ant mėnulio, tai mergaitė neša vandenį.

Sako, kad kadaise toji mergaitė buvo našlaitė. Pamotė ją vis siuntė į darbus. Skriausdavo, mušdavo. Ta pamotė buvo ragana. Kartą ji nusiuntė ją vandenio nešti. Užpykusi prakeikė ir nusiuntė į mėnulį. Ji su naščiais, su kibirais ir atsiradusi ant mėnulio.

4. PAŠAIPŪNĒ ANT MĒNESIO

Viena mergaitē ējo vandens. Buvo jau vakaras, ir švietē mēnuo. Ji beeidama užkliuvo ir nusimušē koją. Supykusi sako:

– Šviesk, jei švieti, o dabar tai mano užpakalis daugiau šviečia.

Mēnuo labai įsižeidē, pakēlē ją nuo žemēs ir perkorē su visais naščiais per save.

Ir dabar dar ji tenai matosi.

5. MOTERIS SU NĒŠIAIS

Ant mēnesio tai boba stovi išsikētusi su vandenio nēšiais. Mat kai ponas dievas, sukūrēs žmones, ējo per pasaulį, tai užklydo ir į mēnesį. O ten mat tokie dideli kalnai, kad dievas pavargo ir atsisēdo pasilsēt. Tuo laiku užējo boba su vandenio nēšiais ir eina pro šalį. Ponas dievas ir prašo:

– Bobutēl, duok atsigert, labai trošku.

O boba kaip boba – ne tik kad nedavē gert, bet pradējo dar rēkt:

– Kas aš tau – tarnaitē ar kas?! Nešiosiu aš čia visiems vandenį! Gali gert iš šulinio! Paslūgočiai visi šikt išējo.

Dievas tada tik peržegnojo ir nuējo, o ta boba kaip stovējo išsikētus su nēšiais, tai taip ir atliko.

Užtat ji stovi ir dabar ir stovēs lig teismo dienos.

6. KAINAS IR ABELIS

Senų senovėje ganė du broliai avis. Vieno vardas buvo Kainas, o kito Abelis. Jie vieną kartą susipyko. Tada paėmė Kainas ir užmušė Abelį. Grįžo Kainas su banda avių namo, o tėvas klausia:

– Kur yra Abelis?

Kainas atsakė:

– Aš užmušiau.

Tada tėvas prakeikė sūnų ir pasakė:

– Kad tu po mirties nešiotum savo brolių ant pečių po mėnulį!

Užtai ant mėnulio ir dabar matosi tamsūs ženklai.

7. KARDICKAS ANT MĖNESIO

Velnius padėdavo Kardickui visus darbus nudirbti – jis norėjo Kardicką pas save pasiimti. Kardickas užduodavo velniui labai sunkius darbus – jis vis tiek padirbdavo.

Pritrūko darbų Kardickas, velnius paėmė jį ir nešė. Kardickas ėmė giedoti šventą giesmę:

Karaliene maloninga,

Kalvarijoj stebuklinga...

Velnius metė Kardicką – ir jis pasikorė ant mėnesio.

Ir šiandien Kardickas žiūri nuo mėnesio į žmones.

8. GRĮŽULO RATAI

Seniai, labai seniai žemėj buvo labai didelė sausra – išdžiūvo visas vanduo. Žmonės nebeturėjo ko atsigerti. Vieną naktį iš namų išėjo mergikė su samčiuku vandens savo sergančiai motinai parnešti. Ėjo ėjo, nuvargo ir atsigulusi užmigo. Atsibudusi mato – samčiukas pilnas vandens. Ji tą vandenį norėjo nešti motinai – tekina lėkė ir užkliuvo už šuniuko. Šuniukas gailiai sucypė, ir mergikei pagailo jo – pagirdė vandeniu. O kai mergikė paėmė samčiuką, tas iš medinio pavirto į sidabrinį. Mergikė parnešė vandens ir padavė motinai, o motina sako:

– Aš jau greit mirsiu, gerk tu pati.

Tuo tarpu į trobą įėjo pakeleivis žmogus ir paprašė atsigerti. Mergikė davė jam atsigerti, pati negėrusi. Samtelyje rados septyni dideli deimantai, iš jų pasipylė skaidrus vanduo. Tie deimantai pakilo į viršų, į dangų, ir pavirto žvaigždynu.

Dabar tą žvaigždyną vadina Samteliu, arba Grįžulio ratais.

9. SIETYNAS

Vieną kartą Marija sijojo miltus. Marijai išėjus laukan, velnias įlėkė į vidų ir pavogė sietelį. Sugrįžusi Marija, neradusi sietelio, pradėjo visur jo ieškoti ir atrado sulankstytą po lovą. Tada Marija sietelį įstatė į dangų, ir iki šios dienos tas sietelis yra danguje, vadinamas Sietynu.

10. PAUKŠČIŲ KELIAS

Rudenį ant dangaus atsiranda šviesi juosta. Tai Paukščių Keliu vadinasi. Jie, kai naktį lekia už marių, labai neregį. Tai dievas padarė, kad jiems būt šviesu. Rudenį šita šviesa regėt ant dangaus.

11. KAIP ATsirADO ŽEMĖ

Nebuvo nieko, tik vanduo. Tais vandenimis yrėsi mažas laivelis, kuriame sėdėjo dievas, o velnias yrė. Pagaliau juodu nutarė pasilsėti, tiktai nėra kur. Tada ir sako dievas velniui:

– Nerkis į dugną ir iškelk iš ten saują žemių.

Velnias murkt į gelmę. Po valandos iškilo, atgniaužė kumštį, o ten nieko – vanduo viską buvo išplovęs iš delno. Murktelėjo kitą kartą – vėl nieko. Murktelėjo trečią kartą. Šį kartą dievas apžiūrėjo velnio plaštaką, pirštus. Tik po nagais buvo neišplauta truputėlis dumblo. Dievas iškrapštė velnio panages, sulipdė iš tų trupinėlių grumstelį ir, padaręs mažą salelytę, padėjo ją ant vandens. Prie jos prisiryė su laiveliu. Dievas išlipo ant salelės, atsigulė ir užmigo. O velnias miegoti negali. Kaip čia nusikračius tuo dievu, – vis galvojo jisai. Tada jau vienas liktų viešpačiu pasaulyje. Ir nutarė dievą prigirdyti. Nutvėręs jį miegantį, ėmė tempti prie kranto už kojų. Bet krantas vis tolyn ir tolyn slenka. Tada velnias ėmė tempti priešingon pusėn į kitą krantą. Bet ir tasai tolo ir plėtėsi. Taip venias tąsė miegantį dievą už kojų po salą ir pagaliau pastebėjo, kad sala jau nebe sala, o be galo be krašto didelis žemės plotas. Pagaliau nubudo dievas ir, pamatęs velnio piktus kėslius, nugramzdino jį pragaran, o žemėn praleido gyventi žmogų.

12. KODĖL ŽEMĖ NELYGI

Pradžioje pasaulio nebuvo nei žemės, nei saulės, nebuvo nieko, tik tai vien vanduo. Ant tų vandenų viešpatavo du dievai. Pirmasis dievas buvo vyresnis ir galingesnis už antrąjį. Pirmasis dievas žinojo, jog ant dugno tų vandenų yra truputis žemės. Todėl pasiuntė antrąjį dievą, idant tas atneštų jam tą žemę. Antrasis dievas buvo neužganėdintas, kadangi jis, kaip jaunesnysis, turi tarnauti pirmajam dievui. Todėl nuėjo ir, suradęs tą žemę, iš pykčio suvalgė didesniąją dalį, o dievui parnešė visai mažai. Pirmasis dievas paėmė tą žemę ir pradėjo barstyti. Ant vandens. Žemė ėmė brinkti ir stiprėti. Tuo pačiu laiku pradėjo brinkti suvalgytoji žemė antrojo dievo viduriuose. Šis iš skausmo pradėjo bėgioti po visą žemę ir vėmti be jokios tvarkos. Kurioje vietoje daug išvėmė, tenai pradėjo augti dideli kalnai, o kur mažiau – tenai mažesni kalneliai, o kur visai nevėmė – ten žemė pasiliko lygi.

Iš tos tai priežasties mūsų žemė nelygi. Vandenių labai daug liko neužsėtų, nes neteko žemės.

13. VELNIŲ BALOS

Kai dievas kūrė pasaulį, tai kažkokią sėklą sėjo – ir iš jos darėsi žemė. O tuo kartu prie dievo buvo šitas, kuris dabar yra velnių viršininku, – Licipėras. Tai anas ėmė tos dievo sėklos ir pasisėmė burnon. Pradėjo jam ta sėkla žiaunas plėšt – pradėjo burnoj augt. Tai jam dievas irgi liepė sėt. Na, anas pasėjo, ir iš jo sėklos pasidarė bala.

Paskui, kai aniuolai nusidėjo dievui ir juos išvarė iš dangaus, anys, iš dangaus išeidami, klausė dievą:

– Kur mums dėtis?

– Eikit ant tos žemės, kurią jūs sukūrėt, – pasakė dievas.

Tai velniai ir būna balose.

14. KALNAI, PELKĖS IR UPELIAI

Kada Adomas perėjo visas žemes, tai kur žengdamas koją užkėlė, tai čia paliko kalnai, o kur neužžengė, paliko pelkės ir nederanti žemė. O kur verkdamas apsistojo, tai čia pasiliko grioviai ir upiukai nuo ašarų, bėgantys savo taku ing vakarus.

O kada sugrįžo iš vakarų į rytus, visą žemę apvaikščiojęs, pradėjo žemę kasti su kastuvu ir ardyti dėl savo maisto.

15. ŽENKLINTI AKMENYS

Dievas, sukūręs pasaulį, labai puikiai viską surėdęs: pradėjo žolės žaliuoti, medžiai augti. Bet velniui nepatikęs toks darbas. Užsimanęs pakenkti dievui ir gamtai. Dėl to užsėjęs žemę akmenine sėkla – smulkiais grūdeliais, kurie labai gašiai augo ir plėtės. Per tris dienas užplėtė didžius žalumynų plotus. Matydamas velnio puikybę, dievas užsimanė patremti. Užleido didį šaltį, kuris šaldydamas sutraukė akmenis į didžius ir mažus gumulaičius. Traukiantis akmenims nuo šalčio, velniukai kai kuriose vietose šokinėjo, norėdami suturėti akmenis nuo gumuliavimosi. Dėl to dabar daug akmenų esą su ženklais: rodos, kad žmogaus pėdos, karvių pėdos įsispaudusios tebesančios. Tai pasidarė jau nuo senų laikų, nuo pasaulio sukūrimo, akmenų pasėjimo.

16. SPJUDO SEILĖS

Buvo Spjudas – žmogus milžinas. Vaikščiojo jis apie laukus, ir kur tik rado blogą žemę, ten spjaudė. Ir darė iš tų seilių akmenys. Ir jie vis augo ir augo. Dievas išvydo tai ir užleido šalną, kad akmenys neužkariautų pasaulio. Ir tada jie daugiau jau neaugo.

17. KODĖL AKMENYS NEBEAUGA

Boba sako, kad akmenys augo. Lijo tokie lietūs akmenimis, ir kurie didesni, tie įlindo žemėn, o mažesni viršun, ir jie augo. Paskui gyveno tokie žmonės. Ir jie buvo tokie stebuklingi, šventi. Ėjo neščia moteriškė ir nešė savo vaiką, ir nusgurino koją (basi vaikščiojo).

– Tai, – sako, – kad jūs daugiau neaugtumėt ant vietos!

Ji susikruvino pirštą ir apkruvino akmenį. Todėl, sako, būdavo vis raudoni akmenys, kaip kruvini. Ir nuo to laiko akmenys nebeauga.

18. VAIVORYKŠTĖ

Dievas palikęs vaivorykštę po tvano, kuri reiškianti, kad daugiau tvano nebus. Vaivorykštė traukia iš ežerų ir upių vandenį į debesis, kada juose vandens sumažėja. Kartais gali įtraukti medžius, gyvulius ir žmones. Kartą buvo įtraukusi piemenį ir tris jo ožkas.

19. NOJAUS STATINĖS LANKAS

Nojus mėgdavęs įsigerti ir daug statinių arielkos turėjęs. Kartą didžiausios statinės lankas pusiau pertrūko ir pasikėlė į dangų. Nuo to karto ir matome danguje spalvotą Nojaus statinės lanką – vaivorykštę.

20. VĖJAS, LIETUS IR SAULĖ

Gyveno du seniai ir turėjo daug žemės. Kartą jie susipyko dėl ežios, skiriančios jų daržus. Ir pradėjo bartis. Vienas senis bardamasis pūtė vėją, o antras šnypštė vandenį. Supyko saulė ant šių senių už tokį jų barnį ir nustojo šviesti.

Ir dabar visada, kada tik šie seniai pradeda bartis, saulė pasislepia už debesų, o tada pučia vėjas ir lyja lietus.

21. LIETUS PER ŠIENAPJŪTĘ

Dievas paliko šventam Petriui tvarkyti orą. Kadangi dievas kalbėjo lenkiškai (buvo ponas), o šventas Petras buvo iš muzikų ir nemokėjo lenkiškai, išėjo didelis nesusipratimas. Dievas pasakė šventam Petriui, kad jis duotų lietaus tuomet, kuomet žmonės „prosic“ (prašo), o Petriui pasirodė, kad kuomet „koscic“ (pjauna). Todėl kai tik pradeda žmonės šieną pjauti, šventas Petras ir duoda lietaus.

II. ŽMOGUS

22. ŽMOGAUS SUKŪRIMAS

Labai senais laikais, kai dar žmonių ant žemės nebuvo, gyveno vienas ponas dievas, visų karalių karalius. Bet tada jis dirbo visus prastus darbus, kaip ir mes kad dirbame.

Kartą dievas plovė paišinę veidą, nes krosnį bekūrendamas buvo susitepęs. Jam besiprausiant, vienas lašas vandens nukrito žemėn. Tas vandens lašas, nukritęs žemėn, pavirto žmogum.

Taip ir buvo sutvertas pirmasai žmogus. Dievas, matydamas, kad vienam žmogui nuobodu, sutvėrė moterį. Vyrą pavadino Adomu, o moterį – Ieva.

23. ŽMOGAUS LIGOS

Viską sukūręs, dievas pamanė sau: „Reikia žmogų nulipyti iš gryno molio.“ O kada jau buvo nulipytas, tiktai laukė, kol sustings ir sudžius molis, tai dabar kur buvęs kur nebuvęs, Liucius atpuolė. Atpuolęs visą tą nulipyto žmogaus molį subadė, susmaigė su pirštu. Ir pats sau pasitraukė. O dievas, radęs taip padaryta, pašaukė jį prie savęs sakydamas:

– O ką tu čia dabar padarei?

O tas sako:

– Vai, dieve, aš gerai padariau, nes kad jis, žmogus, sveikas gyvens pasauly, tai tave suvisu užmirš.

O dievas sako:

– Kaip tai gal būti?

– O tai yra: kiek čia yra mano subadymų, tai jis turės tiek ligų, sopulių, vargų ir bėdų. O per tuos kentėjimus atmins tave.

Bet dėlto liepė anam dievas užlipyti subadymą ir užteplioti visą suadymą, kad taip būtų dailu kaip buvo. Bet tasai Liucius lygindamas tiktai paviršiuį užtepliojo, o visą nešvarumą, skyles iš viršaus į vidų suglostė.

Taip ir šiandien yra: vidury kūno to nešvarumo užlyginta, kur subadytos vietos buvo, tai ir ligų kuo daugiausia yra kūno viduriuose.

24. IEVOS SUKŪRIMAS

Dievas, jau viską padaręs, sukūrė Adomą. Žiūrėdamas į savo kūrinius, matė, kad jie visi turi savo porą – patinėlius ir pateles – ir kad jie mylisi, kad jiems smagu ir linksma. Tik vienas Adomas po rojų slampinėja ir neturi su kuo pasidžiaugti, pasilinksminti. Dievui net pagailo Adomo, ir jis nusprendė ir Adomui sutverti draugę, panašią į jį. Dievas, užmigdęs Adomą, išlaužė jam šonkaulį, rojaus upelyje gražiai nuplovęs, padėjo ant akmens, kad pradžiūtų, o pats, atsisėdęs ant pievutės, klauso rojaus paukštelių gražiausių čiulbėjimų, gėrisi rojaus gėlelių žiedelių puikiais kvapais. Saulutei kaitinant, dievas pradėjo snūduriuoti, gal net ir užmigo.

Kur buvęs kur nebuvęs, atbėgo šuva, užuodęs kaulo kvapą, ir prišokęs griebė džiūstantį šonkaulį. Dievas tuo tarpu prabudo, griebė šunį, bet suspėjo nutverti tik už pat uodegos galo. Šuva persigandęs visu smarkumu šoko – ir uodegos galo oda nusinėrusi liko dievo saujoje. Dievas pyktelėjęs tą šuns uodegos galiuką metė žemėn, sakydamas:

– E va!

Tik strakt jauna, graži nuoga mergina. Dievas pamatęs net šyptelėjo. Paėmęs Ievą nuvedė ir dovanojo Adomui, kad jam būtų linksmiau, kad jis rojuje nenuobodžiautų.

Ir ligi šių laikų moteryse yra liekanų to šuns uodegos kraujo. Jos prie vyrų glaudosi, meilinasi kaip šuneliai ir loja kaip tikros kalės.

25. NEVIENODOS MOTERYS

Adomas turėjo dvylika sūnų ir vieną dukterį. Tie sūnai negalėjo ja pasidalyt – visi norėjo vesti. Tai paskiau Adomas paėmė, užvertė dvylika kubilų ir pakišo po jais gyvatę, lapę, ožką, avele, karvę, povą, varną, pelėdą, kalytę, lakštingalą, šarką ir tą savo dukrą. Ir paskiau visi ėjo prie tų kubilų atverst, kam teks ta dukra. Visi atsivertė ir visi rado merginas.

Užtatai yra visokių moterų – kaip tie užversti gyvuliai: viena graži kaip povas, kita dainuoja kaip lakštingala, dar kita gudri kaip lapė – ir visokių.

26. NAGŲ KILMĖ

Kol Adomas su Ieva buvo rojui, jiems nereikėjo rūbų. Jų kūnas buvo apdengtas tokiu rūbu kaip mūsų nagai. Bet kai nusidėjo, liko nuogi. Atminimui tų rūbų liko mūsų nagai.

27. VYRŲ BARZDA IR ŪSAI

Kai Adomas nuėjo pas dievą skųstis, kad Ieva neklauso, tai dievas jam brūkšt pirštu apie nosį, apie barzdą – išaugo barzda ir ūsai. Kai nuėjo, tai Ieva iš tolo bijo Adomo.

28. VYRO IR MOTERS TEISĖ

Kai dievas ėjo su Petru ir Povilu ir užėjo pas žmones nakvynės, ten buvo labai girtuoklis vyras. Žmona sako:

– Priimčiau nakvynės, bet nėra vyro, turbūt kur geria karčemoj, kai jis ateis, tai dar mane apkuls, ir jus kartu.

Bet dievas su Petru ir Povilu sako:

– Tai nieko – mes vis tiek nakvosim.

Ir pasiliko.

Juos paguldė visus tris į vieną lovą. Vyras grįžo girtas, pradėjo mušti žmoną, bet žmona pasakė:

– Cit, svetimi žmonės pas mus nakvoja.

Vyras apsiramino, pavakarieniavo ir nuėjo miegot. Ir taip liko.

Rytą jie atsikėlė anksti ir išėjo. Tai Petras su Povilu ir sako dievui:

– Dieve, – sako Petras, – kodėl negali duot moterim teisę – vyras toks girtas atėjo ir primušė ją, tokią gerą širdingą moterį!

Paskiau kitą naktį jie vėl nuėjo nakvynės. Ten namie rado vyrą su vaikais verdant vakarienę. Prašosi nakvynės. Vyras ir sako:

– Aš tai priimsiu, bet mano žmona labai pikta.

Dievas sako:

– Tai nieko.

O Petras susijuokė, galvoja: „Nors kartą moteris turi teisę.“ Ir jie atsigulė vienon lovon.

Atsigulė ir miega. Atėjo šita moteris, pradėjo bartis ant vyro:

– Kodėl vakarienė atšalus?

O Petras vis džiaugiasi. Jis iš krašto miegojo. Ir pradėjo vyrą žmona mušt su kočėlu. Jį pamušus sako:

– Daviau vienam, dar duosiu kitam.

Ir pradėjo mušt Petrą.

Paskiau pailsėjo. O Petras sako:

– Leisk, dieve, mane į vidurį.

O ji pasėdėjus sako:

– Daviau kitam, dar duosiu ir trečiam.

Ir vėl Petrą mušė – antrą iš eilės.

Ji paskiau vėl pailsėt atsisėdo, o Petras:

– Dieve, leisk mane prie sienos gulti.

Petras ir atsigulė prie sienos. O ji sako:

– Daviau trečiam, dabar duosiu ir ketvirtam.

Ir vėl Petru davė su kočėlu.

Tada jau atsigulė, iki ryto miegojo. O jie, kai atsikėlė iš ryto labai anksti, išėjo į lauką, sako Petras:

– Dieve, neduok moterim daugiau teisės, tegul būna kaip buvo.

Dabar taip ir yra: kur tik jos teisė, ten ir nėra tvarkos.

29. KODĖL MOTERYS NETURI LAIKO

Ėjo dievas, senelis koks ėjo. Ir moteriškė pjauna rugius.

– Padėk Dieve!

– Dieve, užmokėk!

– Parodyk dabar man, žmonele, kelią.

Ji sako:

– Aš neturiu laiko – man reikia rugiai pjaut.

– Na, gerai, kad tau rugiai reikia pjaut, tai pjauk.

Tada eina – šienauja vyriškas.

– Padėk Dieve!

– Dieve, užmokėk!

– Prašau labai, būkit geri – parodykit man kelią.

Šitas žmogus, sako, pasidėjo dalgį ir parodė šitam seneliui, kur eiti.

Na tai, sako, moteriškė – ji dirba dirba, ir negali pabaigti tų savo darbų niekada. Užtai, kad dievui kelio neparodė. Ė vyriškas – jis savo atkruta, kas jam reikia, – jis išeina ir pasėdi, jis laiko visada turi. Ir užtai jam dievas taip davė, kad jis parodė dievui kelią.

30. GIMDYMO KANČIOS

Sunku moterims gimdyt. Tai jos nuėjo pas dievą prašyt, kad palengvintų jų kančias. Dievas pasakė, kad būtų gimdymo kančios per pusę su kaltininku.

Ot, priėjo laikas vienai moteriai gimdyti. Ji serga, o vyras vaikšto kaip niekur nieko. O kitam gale kaimo koks Motiejus vaikšto susirietęs. Vadinasi, Motiejus kaltas. Tada ir žmonės pamatė, kas kaltas. Ir jai pačiai buvo sarmata.

Po to vėl dievą prašė, kad būtų paslaptis.

– Jau tegu, – sako, – kentėsime mes pačios, bet tegul bus paslaptis.

Tai nuo to laiko ir kenčia vienos moterys.

31. KODĖL VAIKAI ILGAI NEVAIKŠČIOJA

Kai dievas moteriai davė vaikučių, tai sako:

– Leisk, tegul jis eina kaip kumeliukas ar teliukas.

– Nu, kaip aš, – sako, – tokį mažulį galiu leisti. Nor kad vienus metus ant rankų palaikyt.

– Tai, sako, – prašom ir laikyt iki metų.

Užtai žmogus iki metų dažnai ir nevaikščioja.

32. BOBOS IR VELNIO GIMININGUMAS

Kartą dievas su šventu Petru ėjo pasivaikščioti. Beeidami pamatė, kad velnias su boba pešasi. Dievas liepė Petru perskirti. Petras skyrė, bet negalėjo, nes juodu buvo susikabinę į plaukus ir rovesi. Petras nuėjo pas dievą ir pasakė, kad negali perskirti. Dievas dar liepė eiti ir perskirti. Nuėjęs skirti ir netekęs kantrybės, Petras, paėmęs kardą, nukirto abiem galvas. Atėjo pas dievą ir pasakė, kaip perskyrė. Tada dievas liepė eiti ir uždėti galvas. Petras nuėjęs uždėjo galvas ir per klaidą nepataikė: velnio galvą uždėjo bobai, o bobos – velniui.

Todėl ir dabar sakoma, kad boba yra pasiutesnė už velnią.

33. PONAI IR MUŽIKAI

Adomas, išvarytas iš rojaus, sunkiai ir neturtingai gyveno. Vaikai maži, darbas sunkus, dar nei prietaisų jokių neturėjo. Vargo Adomas. Ieva vis rojaus raudėjo, dirbti nemokėjo – nei verpti, nei austi. Taigi Adomo vaikeliai buvo beveik nuogi – kiekvienam vis ko nors stigo. Vienas turėjo kelnes, bet buvo be marškinių, kitas turėjo čebatus ir daugiau nieko. Neaptaisyti, ką ir sakyti, buvo Adomiukai.

Dievas žinojo, kad žmonių giminė prasiplatino, bet dar vaikų nebuvo matęs. Taigi kartą jis nulipo žemėn, apžiūrėjo Adomo ūkį, trobas ir prašė, kad vaikus parodytų. Adomas, sarmatydamas savo suplyšusius vaikus rodyti, prašė dievą, kad vaikus rytoj apdabotų – šiandien nesą namie. Kitą dieną Adomas atrinko tik mažąją pusę vaikų. Juos nuprausė, sušukavo ir, atėmęs iš kitų rūbus, čebatus, marškinius, juos apvilko. Dar primokė, kaip su dievu pasisveikinti, kaip gražiai pakalbėti. O kitus vaikus nuogus, purvinus uždarė tvartan, kad dievas nepamatytų. Dievas apžiūrėjo aptaisytus Adomo vaikus, pagyrė gražų apsiėjimą ir jiems pažadėjo, kad visada bus laimingi, gerai aptaisyti, gardžiai pavalgę.

Eidamas pro tvartą, dievas užgirdo baisų riksmą, muštynes. Atidarė tvartą – ir visi Adomo vaikai, dar labiau purvini, puolė iš tvarto. Dievas pažiūrėjo į juos ir sako:

– Gaila man jūsų, kol jūs nebuvo, kai aš laiminau jūsų brolius. Jiems atidaviau visas dovanas, jums gi – nieko neliko. Grįžkit tvartan, varkit mėšluose ir būsit visą amžių alkani, suvargę, purvini.

Nuo to laiko ir pasidarė dvejopi žmonės: ponai, kurie gerai gyvena, ir mužikai, kurie vargsta ir nieko neturi.

34. ŠLĖKTŲ KILMĖ

Žmogų iš molio nulipdė, o jau ponus iš geresnio ko. Užmaišė dievas kvietinės tešlos, atlėkė šuva ir suėdė tešlą. Tai dievas užsiširdijęs šunį už uodegos, kad duos į akmenį – iššoko Kaminski, į beržą – Beržinski, į guobą – Guobinski, į klevą – Klevinski.

A „drobny szlachta“[1]? Dievas pakratė šunio uodegą – ir išbyrėjo „drobny szlachta“.

35. SUKEISTOS PAREIGOS

Kitą kartą buvę labai daug ponų. Vieną kartą žmogelis pjaunąs javus, o penki ponai visi su kančiukais prisistoję stovį, barą ir mušą, kad skubintų greičiau. Einąs senelis pro jų šalį. Tie ponai klausia:

– Pasakyk, mums, senel, ką mes turim daryti, kad tas kaimo šmots mužiks nespėj mums duonos uždirbti, kad ir kaip mes jį raginam ir mušam?

Senelis atsakęs:

– Ot taip padarykit: jūs visi penki stokit prie darbo, o jis viens lai būn jūsų ponu, tai jūs geriau išsimaitinste.

36. VELNIO ŽMOGUS

Velnius, pamatęs, kaip pondievs sukūrė žmogų, pavydu nesiliaudams sušukęs:

– Didelis čia daiktas, ir aš galiu tokį pat padaryti!

Ir pradėjęs molį minkyti.

Minkęs ir suminkęs žmogystą. Pūtęs dvasią, įpūtęs, ir žmogysta atsigavusi.

Priėjęs pondievs, apveizėjęs žmogystą ir taręs:

- Užmiršai širdį įdėti, o pilvu du įdėjai savo žmogui.
- Teryžties, – atsakęs velnias, – lai būn kad ir vokietis.

37. ŽMOGAUS METAI

Kitą kartą dievas sukūręs žmogų ir gyvulius. Paskirstęs amžių po 40 metų – žmogui, šuniui, beždžionei.

Dievas pavadinęs arklį ir sakęs:

- Daviau tau keturiasdešimt metų amžiaus. Ar bus gerai?

Arklys pagalvojęs ir atsakęs:

– Tiek daug metų nenoriu. Ir taip įkyrės plakamam. Užteks man dvidešimt metų.

Dievas jam paskyręs dvidešimt metų. Dvidešimt metų jam liko.

Paskui pasikvietęs šunį ir sakęs:

- Duodu tau keturiasdešimt metų. Ar bus gerai?

Šuo pagalvojęs ir pasakęs:

– Tiek daug metų nenoriu. Įkyrės šaltį, alkį kentėti, žmonėms vergauti. Užteks man ir dvidešimt metų.

Dvidešimt metų ir vėl liko. Dievas jau turi keturiasdešimt metų likusių.

Dievas pašaukęs beždžionę ir pasakęs:

- Skiriu tau keturiasdešimt metų. Ar būsi patenkinta?

Ji pagalvojusi ir atsakiusi:

– Tiek daug metų ant žemės gyventi nenoriu. Užteks man ir perpus – dvidešimt metų.

Dievui jau atliko šešiasdešimt metų. Jis pašaukęs žmogų ir sakąs:

– Skiriu tau keturiasdešimt metų. Ar būsi patenkintas?

Žmogus pasakąs:

– Būsiu.

Dievas sakąs:

– Gal nori dar dvidešimt metų?

– Pridėk.

Dievas jam pridėjęs likusius arklio metus. Žmogus pasidaręs dar labiau patenkintas. Dievas pastebėjo, kad žmogui tinka metų turėti kuo daugiau, ir sako:

– Imk dar dvidešimt metų.

Žmogus sutikęs su džiaugsmu ir tuos paimti. Dievas atidavęs likusius šuns metus.

– Gal dar nori dvidešimt metų?

– Pridėk ir tuos.

Dievas pridėjo likusius beždžionės metus.

Užtat žmogus per amžių gyvena visokių metų. Lig keturiasdešimt metų gyvena kaip žmogus: dirba, pasilinksmina, pasivažinėja, linksmai pagyvena su žmonėmis. Pabaigęs keturiasdešimt metų, stoja gyventi arklio metus. Neberūpi jokie pasilinksminimai, išėigos. Tik dirba ir dirba. Ir taip dirba iki šešiasdešimt metų, kol jėgų turi. Nuo šešiasdešimt metų pasibaigia jėgos. Pradedą gyventi šuns amžių. Dirbti nebegali, o atsisėdęs loja ir loja tartum šuo, tuo vesdamas jaunesnius iš kantrybės. Ir taip amžių pragyvena iki aštuoniasdešimt metų. O kai jau baigia aštuoniasdešimt metų, lieka kaip beždžionė. Nebemoka ir su žmogumi kalbėtis, kur eiti, kur dėtis.

Ir taip žmogus baigia savo gyvenimą.

38. MIRTIES PRIEŽASTIS

Dievas dalijo visiems darbus. Giltinei sako:

– Tu gausi eiti žmones pjaudama.

Giltinė nusiskundė:

– Ant manęs žmonės pyks.

Dievas sako:

– Sudėsiu priežastį.

Užtat visada mirtis būna su priežastimi: jei kas užsimuša, jei kas paskęsta – nėra ko giltinės kaltinti.

39. KODĖL ŽMONĖS NEŽINO MIRTIES LAIKO

Seniau žmonės žinojo, kada mirs. Nu, jisai jau žino, kad jau, va, šiandien, ryt mirs, ir jam reikia tvora tvert. Tai jis šiaudinę tvorą tveria, iš šiaudų. Eina dievas.

– Ką, – sako, – darai?

– Tvorą tveriu.

– E kol', – sako, – iš šiaudų?

– E kam man, – sako, – aš jau mirsiu.

– A tai tu, – sako, – žinai, kad mirsi?

Sako:

– Žinau.

– Tai daugiau nežinosi, – sako.

Ir nuo to žmogus nežino savo mirties laiko.

40. KODĖL NĖRA SOTIES

Kad Adoms, pirmą vagą išvaręs, nebūtų atgal atsižiūrėjęs, tai būtų žmonės turėję sotį. Bet kad atsižiūrėjo, pamatęs pilną vagą prikritusią visokių paukštelių ir gyvulėlių, pasakęs:

– Tai neužteksiu tos vienos vagos, reik ir daugiau praarti.

Antrą išvaręs, trečią ir t. t.

Užtai ir dabar kiekvienam vis rods daugiau ir daugiau.

41. SENELIS MOKO ŽMONES DARBU

Vieną kartą senovėje viena mergaitė meta audeklą ant tvoros, nes ji dar nežinojo, kas tie mestuvai.

Eina pro šalį senelis ir sako jai:

– Kodėl taip meti audeklą ant tvoros?

– Kad aš nežinau, kaip kitaip, – atsakė mergaitė.

Senelis parodė mergaitei, kaip padaryti mestuvus ir kaip su jais dirbti.

Mergaitė pasidirbdino mestuvus.

Kitą kartą eina vėl tas pats senelis pro tą vietą ir, užėjęs į gryčią, randa mergaitę metančią audeklą, bet jau ant mestuvų.

Senelis klausia jos:

– Kas tave išmokė pasidirbt mestuvus?

– Aš pati išmokau, – atsakė mergaitė, nes ji nebepažino to senelio.

Senelis tada, supykęs ant mergaitės, kad jo loskos nestojo, pasakė jai:

– Ir dieną, ir naktį jūs neturėsit atilsio, dirbsit ir dirbsit.

Kitą kartą eina senelis ir mato, kaip žmogus aria su šaka, pats ją traukdamas. Senelis sustojo ir pamokino žmogų. Kaip padaryt arklą, kad galėtų jį traukti arklys.

Žmogus pasidarė arklą.

Kitą kartą eina vėl senelis ir mato, kad tas žmogus aria jau arklu. Sustojo jis ir klausia žmogaus:

– Kas tave pamokino pasidaryti arklą?

– Ogi ėjo pro šalį toks senelis. Jis mane ir pamokino. Aš jo paklausiau ir pasidirbau arklą.

Senelis jam pasakė po to:

– Tu ir padirbsi, ir pailsėt galėsi.

Taigi dėl to moterys neturi niekad poilsio, o vyrai padirbę gali ir pailsėti.

42. GELEŽIES SUVIRINIMAS

Seniau ant žemės kalviais tebuvo tik pragaro kipšai. Žmonės galėjo vartoti kūjį ir reples, galėjo šį tą padaryti, bet suvirinti geležį tesugebėjo tik velniai. O šie žmonėms tos paslapties neišdavė. Gudrus žemaitis stojo už gizelį prie velnio kalvio ir mano: akylai stebėsiu meistro darbą, turėsiu išgauti paslaptį, kaip suvirinti geležį. Išbuvo metus ir kitus, o paslapties nesužinojo. Nustojęs vilties, metė kalvę, tik velniui sako:

– Uždėsiu savo kalvę, viską moku dirbti, tau nebevergausiu.

– O kaip bus su suvirinimu geležies?

– Sugebėsiu ir tą padaryti.

Po kiek laiko sutinka jį buvusias meistras ir klausia:

– Kaip sekasi amatas?

– Kuo puikiausiai.

- Ir geležį suvirini?
- Geriau už tave.
- Turbūt smiltis barstai ant geležies?
- Apsieinu ir be tų.

Čia galvoja žemaitis: „Kad išsitarė apie smiltis, turbūt jos reikalingos geležiai virinti.“

Eina, mėgina – tikrai, geležį jos sutraukia: du gabalu kaip vienas pasidaro.

Uždėjo kalvę, prisiėmė gizelių, išmokė tuoj amato. Ir velniai, darbo nebetekę, gavo pragaran išsikraustyti – kas prie anų eis, kad jau žmonės to amato pramoko.

43. VELNIO IR DIEVO PADARGAI

Dar pirmiau velnias užvis geriausiai padargus vartojo. Kad niekur nebuvo žinomi dalgiai ir kiti geri įtaisymai, o jis nors vieną turėjo. Vieną kartą per šienapjūtę velnias pjovė šieną su dalgiu, o ponas dievas, kaip dalgio neturėjo, tai jis savo pievose su kalnu pjovė. Ponas dievas, matydamas, kad su kalnu nėra koks pjovimas, naktį užleidęs velniui saldų miegą, paėmęs jo dalgį, ir kuone visas savo pievas išpjovęs; potam dalgį padėjęs, kur buvęs. Velnias, kad gerai išmiegojo, atsikėlęs pamatė, kad ponas dievas kuone visą pievą išpjovęs, o jo dar tik gera pradžia. Tuoj velnias ir pradėjęs vadinti poną dievą dalgį į kaltą mainyti. Ponas dievas ir atidavęs velniui kaltą, o nuo velnio paėmė dalgį. Kai abudu ėmė pjauti, ponui dievui vėl gerai einas.

Taip ponas dievas kitą kartą tankiai apgaudinėjo velnią. O kad velnias kvailas, ir priežodis tą mums mena: „Kvailas kaip velnias.“

44. PADOVANOTAS PJAUTUVAS

Dievas vaikščiojo po žemę, ir žmonės neturėjo kuomi pjaut rugių. Dievas ėjo, žmonių nebuvo lauke – ir įkišo pjautuvą pėdon. Atėjo žmonės, daboja pėdon – nežino, kas yra. Tai jie mušt lazda pėdą!

45. ŠVENTO JURGIO PĖDA

Šventas Jurgis jojo, ir po arklio kojų žybtelėjo ugnis. Žmonės ėjo žiūrėti, kas yra. Rado titnağą, pradėjo į kits kitą skelti – ir pradėjo žybčioti. Ir vadino titnağą švento Jurgio pėda. Paskui visi jį skėlė ir gavo ugnį.

46. TINGINYS IR DARBŠTI MERGAITĖ

Eina sykį Kristus su apaštalais vieną vasarą, kada daug žmonių dirbo laukuose. O taip šilta diena buvo, taip šilta. Eina Kristus su apaštalais, žiūri, kad jaunas vaikinąs guli pakrūmėj pavėsy. Tai apaštalai ir sako:

– Ot, čia tai, matyt, tikras tinginys, ot, reikia paklausti kelio. Nu, reikia, tai ir klausia.

– Ar gerai mes nueisime į tą miestelį, ir kuriuo keliu eiti?

O tas tinginys tik koją pakėlęs ir sakąs:

– Eikit anuo keliu.

Nu ir nuėjo. Tai apaštalai ir sako:

– Ot, tikras tinginys!

Kristus su apaštalais paėjo toliau, žiūri – mergina taip dirba, sušilus visa, šlapia. Ir sako apaštalai:

– Reikia paklausti jos kelio.

– Nu, – sako, – parodyk mums kelią į tą ir tą miestelį.

Tai toj mergina atbėgo, parodė kelią ir gerai nusakė, kad bus ten du keliai, kurio laikytis.

Apaštalai ir sako:

– Ot, čia tai darbininkė mergina! O ten tai tikras tinginys, kad net tingėjo atsikelti parodyt kelio.

Kristus sakąs, kad tas vaikinąs paims tą merginą už moterį. Tada apaštalai sako:

– O, viešpatie, kokia neteisybė, kad šitam tinginiui tokia darbininkė!

Tai Kristus atsakęs:

– Kas būtų, kad abu tinginiai apsivestų, tai jų vaikai badu išmirtų.

47. DVASININKŲ PAČIOS

Dievas dalijo poras. Visų stonų vyrams vis davė pačias, ir dar dvi moteriškos liko.

– Tai dabar pakvieskit dvasininkus, – sako dievas.

Kai pasakė dvasininkams, tai pirmiausia atėjo rabinas. Tai dievas davė pačią ir sako:

– Vesk kiek nori kartų!

Antras atėjo popas, tai jam dievas atidavė paskutinę moteriškę ir sako:

– Duodu tau paskutinę pačią, ir kai šita numirs, tai kitos gauti negalėsi.

O kai pasakė kunigui, kad eitų pačios paimti, tai anas tuo kartu gėrė arbatą, nesiskubino, bet ranka numojo ir sako:

– Paspėsiu.

O kai arbatos atsigėręs nuėjo pas dievą pačios, tai jau nerado nei vienos moteriškos.

Todėl ir dabar katalikų kunigai nevedę.

48. KODĖL ŠLUOSTOMA BURNA

Velnius pono dievo prašęs, kad jam tą žmogų atiduotų, kuris, burnos neprausęs, eina valgyti.

– Ne, – ponas dievas sakęs, – aš tą tau atiduosiu, kuris nusiprausęs nesišluosto.

Velnius ėjęs tokio ieškoti, bet niekur neapėjęs. Pamatęs: vienas, arklius ganydamas, burną prausias. Ėmęs jo arklius į žalą ginti – bene užmirš burną nusišluostyt. Pamatęs, kad jau arkliai arti žalos, bėgęs rėkdamas:

– Tprus kur! tprus kur! – o čia su marškinių rankove tik braukiaš per burną ir braukiaš. Ir nusišluostęs.

Taip velniui nieko ir neteko.

49. SUMAIŠYTOS KALBOS

Po didžiausio tvano žmonės bijojo, kad ir vėl kada nebūtų tvano, tai susitarė pastatyt labai aukštą bokštą. Jeigu kada bus tvanas, tai sulips tan bokštan ir neprigers. Pradėjo statyt bokštą ir jau pusiau ar aukščiau buvo pastatę. Dievui

nepatiko tas jų darbas ir sumaišė jų kalbas. Jei vieni prašė paduot vandens, tai kiti suprasdavo, kad prašo akmenio. Akmenį ir duodavo. O jei prašydavo akmenio, tai paduodavo vėl ner žinios ką. Ir taip kai anys nesusikalbėjo, tai bokšto ir nebaigė statyt. Bet nuo to karto prasidėjo visokios kalbos. Žmonės pradėjo kalbėti visokiom kalbom. O lig tolei žmonės visi kalbėjo tik viena kalba.

50. ĮVAIRIŲ KALBŲ IR TIKĖJIMŲ KILMĖ

Seniau žmonės buvo vieno tikėjimo ir kalbėjo viena kalba. Jie susirinko ir sugalvojo pastatyt labai didelį bokštą ir per tą bokštą įlipt pas dievą dangun. Taip jie pradėjo statyt ir kalbėtis, ką veiks pas dievą. Tas bokštas buvo vadinamas Babilonas. Žmonės statė ir statė didesnį bokštą.

Dievas, pamatęs tokias žmonių kvailas mintis, pasakė:

– Jeigu jūs, nuodėmingi žmonės, nesimeldžiat į savo dievą, bet dar norit į jį svečiuos važiuot, tai jūs dabar pradėkit kalbėti dvylika kalbų ir turėkit dvylika tikėjimų.

Tada žmonės negalėjo susikalbėti, nes visi kalbėjo kitokia kalba. Taip ir išsiskirstė žmonės po pasaulį. O nuo to atsirado daug kalbų ir tikėjimų.

III. GYVULIAI IR ŽVĖRYS

51. VELNIO BANDA

Ponas dievas tvėrė tvartus, o velnias visokius gyvulius lipdė: juodus, negražius, stabalankius, neperskeltom nagom. Prisilipdęs, prisigniaužtavęs, visą balą prisistatęs, ir juokęsis iš pono dievo:

– Ką gi tu, dieve, varysi į tuos savo tvartus, kad nė kokių gyvulių neturi?

Daugiau velnias, toj baloj betupėdamas, ir užsnūdęs.

Ponas dievas tuo tarpu sukūręs muses ir užleidęs ant tų jo gyvulių. Tie visi ko greičiaus į tuos pono dievo tvartus ir subėgę; atsimainę – palikę gražūs, margi, su perskeltom nagom.

Velnias nubudęs žiūrįs – nebėr nė vieno jo gyvulio. Einąs pas poną dievą žiovaudamas, sakąs:

– Bene atbėgo, pone dieve, pas tamstą čion mano gyvulėliai?

Ponas dievas sakąs:

– Eik žiūrėk į mano tvartus, jei rasi, varykis.

Velnias įėjęs žiūrįs, kad ir yra, bet ne jo – visi gražūs, margi, su perskeltom nagom, ir išėjęs sau nebeprisipažinęs, ir nebeėmęs.

52. ARKLIŲ KILMĖ

Seniau Adomas su Ieva, kai dievas išvarė iš rojaus, traukė akėčias – akėjo žemę. Atėjo dievas aplankyti ir sako:

– Padėk Dieve!

Jie atsakė:

– Dėku, pone dieve!

Dievas pažiūrėjęs ir sako:

– Kam jūs tą bestiją tąsot?

Jie sako:

– Kurgi, dieve? – Mes nematom.

– Ogi va, – sako dievas, – ant akėčių užsigulęs žaltys ir guli susirangęs.

Dievas kad šėrė su lazda tam žalčiui per pusiau – ir pertrūko per pusę. Iš žalčio priekio kumelys labai gražus, o iš užpakalio labai graži kumelė pavirto. Na tai dievas sako:

– Dabar jūs ir jūsų kartų kartos, eilių eilės su jais ars, šeimų šeimos, Adomo vaikai.

53. ARKLIU PAVERSTAS PONAS

Seniau, kai dar dievas vaikščiodavo po pasaulį, gyveno turtingas ponas, kuris sekmadieniais versdavo savo darbininkus dirbti ūkio darbus. Vieną sekmadienį pas jį atėjo du seneliai – tai buvo dievas ir angelas – ir pasiprašė leisti jiems pernaktoti. Ponas nenorėjo jų priimti, bet kai jie ėmė prašyti, kad nors klojiman juos priimtų, tada sutiko. Nuėjo jie į klojimą ir rado tarnus bekuliant. Paklausti, kodėl šventadienį kulia, tarnai atsakė:

– Mums ponas liepia, tad mes ir kuliamo!

Išgirdęs ponas, kad pakeleiviai bara jo tarnus, atbėgo su bizūnu ir ėmė vyresnįjį pakeleivį mušti. Šalia jų gulėjo kamanos. Senelis liepė draugui, kad mautų kamanas ponui ant galvos. Vos tik jisai kamanas užmovė, tuojau ponas arkliu pavirto. Jie tą arklių ir atidavė žmonėms.

Nuo to laiko atsirado arkliai.

54. APGAUTAS ARKLYS

Kai dievas sukūrė pasaulį, visus gyvulius ir žmogų, arkliui pasakė:

– Tu nuo šios dienos turi klausyti šito padaro, – ir parodė į žmogų.

– Tokio mažiuko ir nedrūto? Tai tik aš jo neklausysiu! – atsakė arklys.

Tada dievas liepė arkliui triskart apsisukt. Arklys apsisuko. Dievas arklio vėl klausia:

– O dabar šito ar klausysi? – rodydamas žmogų.

– Šito tai klausysiu, – atsakė arklys.

Kada arklys apsisuko, tai jam pasirodė, kad žmogus toks milžinas, labai drūtas.

Ir nuo to sykio arkliui rodosi, kad žmogus labai galingas. Užtat jo ir klauso. Bet kai arklys stimpa, tada jis pamato, koks žmogus silpnas.

– Tavo laimė, kad aš pirma nežinojau tavo jėgos, būčiau tavęs neklausęs, – sako arklys stipdamas.

Kai arklys stimpa, o žmogus prieina, tada jis nori atkeršyti žmogui: griežia dantimis, kojomis spardo, žemes kasa ir t. t.

55. ARKLIO KOJOS

Kai Adomas išėjo iš rojus, jis neturėjo jokių gyvulių. Tai jam dievas davė visokių gyvulių ir arklį. Dievas kai sukūrė arklį, tai jo kojos buvo suaugusios į krūvą, taip kad jis turėjo šokte šokt kaip supančiotas. Tokį Adomui ir atidavė.

Adomas aria, o arklys šokte šoka. Ir ateina dievas.

– O ką, ar geras gyvulys, kurį aš tau daviau?

Adomas atsakė:

– Geras, pondieve, tik prastai eina.

Dievas išsiėmė iš kišenės peiliuką, kojų suaugas papjovė, ir arklys pradėjo gerai vaikščioti. Padavęs tokį arklį Adomui, dievas pasakė:

– Kai paleisi iš žuobrio, supančiok, kad nepabėgtų.

Nuo to sykio pradėjo arklį pančiot. Tose vietose, kur buvo kojų susegimai, ir dabar yra kauliniai ženklai tarpkojėse, žemospirgiais vadinami.

56. KODĖL ARKLYS VIS ALKANAS

Senų senovėje, kai gyveno Jėzus su Marija, jie kiekvieną dieną išeidavo po pasaulį rodyt stebuklą. Ir išeidami namą prižiūrėt palikdavo gyvulius. Pirmą dieną paliko karvę. Grįžę vakare, rado viską tvarkingai. Marija pasakė:

– Tu būsi žmonių maitintoja, kad gerai prižiūrėjai!

Antrą dieną paliko šunį. Šuva irgi gerai saugojo, nieko neprileido prie namų. Jėzus su Marija grįžo ir viską vėl rado tvarkingai. Ir jie pasakė:

– Tu būsi visų žmonių sargas ir nieko nebijosi – nei šalčio, nei plėšikų!

Trečią dieną paliko arklį saugoti. Arklys per visą dieną ėdė, ėdė ir nieko nepažiūrėjo. Grįžęs Jėzus su Marija rado didžiausią netvarką. Tai jie paklausė:

– Kodėl tu neprižiūrėjai?

Arklys sako:

– Laiko neturėjau: visą dieną ėdžiau.

– Taigi, – jie pasakė, – kad tu per savo gyvenimą niekuomet negalėtum priėsti!

Užtai arklys negali niekuomet priėsti.

57. ARKLYS IR JAUTIS

Kaip kadais vaikščiojo dievas po žemę. Vieną kartą buvo tik paleisti nuo darbo arkliai ir jaučiai – toj pačioj pievoj ėdė arklys ir jautis, o ten buvo upelė. Priėjo dievas ir prašo arklio:

– Arkliukai, pernešk tu mane kiton pusėn už upelės.

Arklys sako:

– Eik tu, aš neturiu laiko. Aš visą dieną dirbau, man dabar reikia ėst, alkanas esu.

– Na tai, – sako, – ir ėsk gi tu!

Atėjo dievas pas jautį, prašo:

– Jauti, nor tu mane pernešk kiton pusėn upelės.

Jautis atsakė:

– Nor aš ir valgyt noriu, nes artas esu per visą dieną, bet kabinkis ant nugaros – pernešiu.

Dievas užsėdo ant jaučio, na, ir pernešė kiton pusėn upelės.

– Tai, – dievas sako, – tu jau būsi sotus ir turėsi laiko ilsėtis.

Na, dievas ir nuėjo, kur jam reikėjo.

Tai gal porą kartų jautis žolės atsikando ir pasidarė sotus.

Ir dabar gyvuliai raguočiai pavaikščios truputį – ir sotūs, o arklys visuomet alkanas, visuomet ėda, nebūna kada jam ir pailsėt.

58. ŠUNS TARNYBA

Kai dievas sukūrė žmogų, tai šis beganydamas pamatė, kad jo nė vienas gyvulys nenori mylėti.

Mano sau žmogus: „Eisiu pas dievą ir prašysiu, kad sukurtų tokį gyvulį, kuris mane mylėtų.“

Nuėjo jis pas dievą ir prašo, kad sukurtų gyvulį, kuris jį mylėtų.

– Tebūnie tas gyvulys šuo! – tarė dievas.

Žmogus dar prašo, kad šuo ir supykęs būtų jam geras. Dievas sutiko. Bet čia šuo įsikišo sakydamas:

– Tokiam padarui aš netarnauiu! Kad tarnausiu, tai ir valdysiu jį, nes ir aš noriu, kaip kiti gyvuliai, turėti sau padarą, kuris manęs bijotų!

Tuomet dievas tarė:

– Kad tu taip nori, kad tavęs bijotų, tai bijos daug gyvulių, net ir žmogus. Bet tu turėsi tarnauti ir klausyti jo ir jam ištikimas būti. Galios tu neturėsi ant nieko! Žmogus tave valdys!

– Aš jo klausysiu, jei jis manęs nemuš, ir tada kito nieko neklausysiu, net ir tavęs, dieve! – atsakė šuo.

Dievas supyko ir tarė:

– Kad tu nenori manęs klausyti, tai tave žmogus muš, ir tu turėsi jo klausyti ir prasčiau už kitus gyvulius būti!

Ir išvarė dievas žmogų su šunim, įsakydamas šuniui, kad jis gerai tarnautų žmogui.

59. MOLINĖ ŠUNS KOJA

Kai dievas kūrė visus žvėris, šunį sukūrė trimis kojomis. Paskui žiūri, kad jam labai sunku vaikščioti. Visi su keturiom kojom, o jis nuskriaustas. Dievas galvojo galvojo ir sugalvojo: nulipdė molinę koją ir pridėjo ją šuniui. Todėl šuo ir

po šiai dienai vis pakelia vieną koją šlapindamasis, nes bijo, kad nesušlaptų ir neištižtų, ir kad po to vėl netektų trimis kojomis šokinėti.

60. ŠUNS PAŽADAI

Žiemą šuo dreba nuo šalčio ir sako:

– Jau kad tik vasara ateitų, statysiu namus!

Sulaukia vasaros, guli kanapėse ir sako žiovaudamas:

– Šitas kreivas.

Ant kito žiovaudamas sako:

– Šitas laibas.

Taip niekaip neprirenka medžio statyti trobai, taip amžinai trobos ir nepastato.

61. ŠUNS LAIŠKAS

Šuva parašė laišką dievui. Parašė ir prašė, kad palengvint jo gyvenimą, nes maistas blogas ir buvimas blogas. Šuva laiško nunešt negalėjo, nes jis pririštas. Laišką padavė katinui, kad nunešt dievui. Katinas prižadėjo. Atėjo katinas su laišku namo. Pamanė, kad rytoj nuneš. Ėmė laišką ir padėjo pastogėn. O padėjęs užmiršo. Už kelių dienų atsiminęs pažiūri pastogėn – gi laiškas sukapotas pelių. Paskui sutiko šunį.

– Ar nunešei? – klausia šuo.

Tada katinas pasakė, kas nutiko su laišku. Tai kad šoko šuva ant katino ir ko neperplėšė jo – tik išbėgo.

Nuo to laiko šuva vis nekenčia katino – jį veja. O katinas užtai peles gaudo.

62. ŠUNS IR KATĖS NESANTAUKA

Senų senovėje liūtas, žvėrių karalius, sušaukė visus žvėris ir žvėrelius į susirinkimą. Visi žvėrys ir žvėreliai atvyko, tik neatvyko vienas kupranugaris. Tuomet liūtas liepė gudriausiam gyvuliui šuniui eiti paieškoti kupranugario. Šuo kupranugario niekada nebuvo matęs. Karalius sako:

– Tu jį greit pažinsi – jis turi didelę kuprą.

Šuo išvykęs ilgai klaidžiojo šen ir ten, bet gyvulio su kupra nesutiko. Jo laimei iš kur buvus pasipainiojo katė. Pamačiusi šunį, pastatė kuprą. Šuo labai nudžiugo, kad tikrąjį kupranugarį rado.

– Sveika, kūmute, – pasveikino šuo katę. – Girių karalius tave kviečia į žvėrių susirinkimą.

– Labai malonu, – atsakė jam katė ir nusekė paskui šunį.

Šuo, grįžęs pas karalių, išdidžiai jam tarė:

– Štai, viešpatie, išpildžiau, ką sakei, ir atvedžiau kupranugarį.

Tuo tarpu visi žvėrys ėmė iš šuns juoktis, kad jis vietoj kupranugario atvedė katę. Šuo susigėdo ir prisiekė katei už tą pažeminimą niekuomet nedovanoti.

63. KODĖL ŠUO LOJA

Kitą kartą dievas, kurdamas gyvulius, suteikė jiems balsą. Tik vienas šuva liko be balso ir nuėjo pas dievą skųstis, kodėl visi gyvuliai turi balsą, o jis neturi. Dievas jam tarė:

– Tu visados turėsi loti, bet tik tada, kai išgirsi, kad kas kitas balsą pakelia.
Dabar šuva, kai tiktai išgirsta, kad kas nors sukrutėjo ar žmogus kokį balsą pakelia, tuojau ir pradeda loti.

64. ŠUNS BALSAS

Kartą susiginčijo šuo ir katė, kuris pirmiau mirs. Šuo išgirdo, kad jau katė mirė, ir pradėjo šaukti:

– Jau! Jau! Jau!

Bet jis nelabai išstardavo raidę „j“. Ėmė sakyti: „Au, au, au!“

Taip jis ir šiandien tebesako.

65. PIPIRAI IŠ PRŪSŲ

Senovės laike šunys rengė balių. Vieną išsiuntė į Prūsus pipirų parnešti. Jis nepareina. Tai kai pamato bėgantį šunį, uosto jį – ar ne su pipirais grįžta iš Prūsų.

66. ŠUO IR KIŠKIS

Šuo pasisiuvo batus. Ir vieną kartą susitiko su kiškiu. Kiškis sako:

– O, kaip tau gerai – batus turi! Duok man pasimatuoti.

Šuo davė kiškiui pamatuoti batus. Kiškis apsiavęs kaip nudūmė, taip nudūmė.

Ir nuo to laiko šuo dabar su kiškiu nesugyvena.

67. KAČIŲ KILMĖ

Senovėje buvo toks ūkininkas. Jį apipuolė pelės. Bet senovėje nebuvo kačių. Jis ėjo verkdamas per mišką, kad negali niekur nieko pasidėti. Sutikęs gražią šviesią moteriškę. Ta moteriškė klausia:

– Žmogeli, ko tu verki?

Ūkininkas suprato, kad čia Marija, ir sako:

– Ko neverksi, moteriške, kad mane apipuolė pelės, jau nėra kur pasidėti.

Marija jam padavė pirštines ir sako:

– Kai parneši jas, mesk į ugnį – ir tuoj atsiras katė.

Ūkininkas parėjo namo, metė pirštines – ir tuoj atsirado katė. Vakare, kai visi sugulė, užgesino šviesą, tuoj ėmė pelės bėgioti po trobą. Katė nušoko nuo krosnies, ėmė pjauti peles ir dėti į krūvą. Tie seneliai labai mylėjo tą katę.

Nuo to laiko atsirado katės.

68. KATĖS POTERIAI

Katė prašė dievą, kad jai leistų žmogų papjauti. Tai dievas jai pasakė:

– Pirma sukalbėk poterius, ir tada pasipjausi žmogų.

Tai ji kalba ir kalba poterius, niekada nepabaigia. Kad pabaigt poterius kalbėt, tai papjaut žmogų. Prie žmogaus glaudžias ir poterius kalba, o kai pabaigs kalbėt, tai ir papjaus. Tik tai kad niekada nepabaigia.

69. KODĖL KATĖ PAĖDUS PRAUSIAS

Pagavo kartą katė žvirblį ir jau ėst ruošias. O žvirblio gudraus būta. Tas ir sako:

– Ar prauseis prieš valgydama?

– Ajajai, vos neužmiršau, – prisiminė katė ir, pasidėjus žvirblį, ėmė praustis.

Žvirblis kiek pagulėjo, o paskui tik purpt – ir sėdi ant šakos.

– Tai dabar kitų pusryčių paieškok, – pasijuokė žvirblis ir nuskrido.

O katė pabaigė praustis ir pati sau sako:

– Kad jau šitaip, tai nuo dabar tik pavalgius prausiuos.

Taip ir po šitai dienai daro – pirma paėda, paskui prausias.

70. KODĖL OŽKOS LAKSTO PER TVORAS

Ponas dievas viską sukūrė. Velnias sako:

– Pondie, o ką aš bepadirbsiu?

– Ožką.

– O kaip ją reik dirbti?

– Lipdyk, lipdyk ant tvoros, ir nulipdysi.

Velnias lipdė, lipdė ir nulipdė ožką.

– Ai, – sako, – dieve, kad negyva, kaip jai gyvybę įduoti?

– Pūsk per užpakalį, ir įpūsi.

Velnias pakėlė ožkos uodegą, pučia pučia, pučia pučia – ožka negyva. Ėjo pro šalį ponas dievas, mato, kad velnias šokinėja sušilęs apie ožką, vargsta. Pagailo jam, su lazda pamojo.

– Škic, – sako, – ko čia stovi!

Ožka drykt, ir nulėkė.

Tai dabar ožkos ir laksto per tvoras.

71. AVINO RAGAI

Dievas sukūrė aviną be ragų, užtat jį visi skriaudė. Tuomet jis nuėjo pas dievą ir ėmė prašyti, kad dievas duotų jam atsiginti kokį nors įrankį.

Dievas, kai avinas visas skriaudas įrodė, davė jam ragus.

Nuo to laiko ir liko avinas su ragais.

72. ASILO AUSYS

Dievas sukūrė visus gyvulius ir davė jiems visiems vardus.

Paskutinis liko asilas. Dievas jį pasišaukė ir pasakė, kad jis – asilas. Bet asilas tuojau užmiršo ir vėl klausia dievo. Dievas sako, kad jis – asilas, asilas. Bet asilas vėl užmiršo ir vėl atėjo pas dievą klausti savo vardo. Dievas supyko, paėmė jį už ausų ir kratydamas sako:

– Asilas, asilas, asilas... – iki jis jau atsiminė.

Parėjo asilas namo, ir jį visi vadino, be to, dar ir ilgaausiu, nes jo ausys buvo labai ilgos.

73. ASILAS IR SAULĖ

Saulė nusileido ant žemės. Visi eina pro šalį ir garbina saulę: vieni poterius kalba, kiti kitaip. Eina pro šalį asilas ir klausia:

– Ko tu čia sėdi?

– Aš noriu eiti toliau, bet niekas neneša.

Asilas sako:

– Sėsk ant manęs.

Saulė sėdo, ir asilas ją neša. Asilui jau pasidarė karšta toj vietoj, kur saulė sėdėjo. Jis ėmė bėgt. Saulė, nenorėdama nukristi, čiupo už ausų. Asilas nuo karščio stojo piestu, ir saulė nučiuožė užpakalin. Asilui ausys nutįso, ir toj vietoj, kur saulė nučiuožė, liko žymė ant nugaros.

74. MEŠKOS KILMĖ

Senų senovėje vaikščiojo dievas su šventu Petru. Vieną kartą jie ėjo pro ganančius bandą piemenis. Piemenys, pamatę iš tolo ateinant praeivius, sumanė juos išgąsdinti. Vienas piemuo apsivilko išverstais kailiniais ir pasislėpė šalia kelio augančiuose krūmuose. Dievas visa tai matė ir ramiai ėjo. Kai jis su šventu Petru priėjo krūmus, piemuo šoko iš jų ir jau norėjo pakeleivius išgąsdinti, bet dievas visai ramiai tarė jam:

– Norėjai būti meška, tai ir būk!

Ir piemuo pavirto amžinai meška.

75. VELNIO KŪRINYS

Kitą kartą dievas paėmė molio gabalą, nulipdė žmogų ir įpūtė jam sielą. Tą matė velnias. Jis paėmė molio gabalą ir nulipdė vilką. Nulipdęs norėjo įpūsti jam dvasią. Pučia pro vieną galą, pučia pro kitą galą, bet nieko negali padaryti – kaip negyvas, taip negyvas. Dirbo dirbo, galiausiai eina pas dievą ir klausia:

– Kaip reikia įkvėpti vilkui dvasią?

– Nueik pas savo vilką, – sako dievas, – ir sakyk jam: „Vilke, vilke, papjauk velnią!“ – tada jis pasidarys gyvas.

Nuėjo velnias pas vilką ir sako jam:

– Vilke, vilke, papjauk poną dievą!

Bet vilkas nė judėti nejuda – stovi kaip stovėjęs.

Tuomet velnias įlipo į aukštą medį ir sako:

– Vilke, vilke, papjauk velnią!

Kad šoks vilkas ant velnio, o jis kaip spyrė vilkui į kaktą – ir įspyrė velnio plauką. Vilkas nubėgo į mišką, o kaktoj ir šiandien tebėra įspirtas velnio plaukas.

76. VILKAS SU VELNIO PLAUKAIS

Senų senovėje, kuomet ant žemės vaikščiojęs Jėzus ir velniai, kada kas prapuldavo, tai vis būdavo bėda nelaimingam velniui. Tada žmonės ir sako:

– Velnias nunešė!

Ir per ištisus metus kaltindavę velnią.

Pradėjęs velnias skūstis dievui savo likimu. Dievui pagailo velnio, ir jis pasakęs:

– Padaryk panašų, kaip aš darau, gyvulį.

Velnius lipdė iš molio panašų, kaip buvę jam pasakyta. Kai velnius lipdė, tai jam dievas pasakė:

– Šiam gyvuliui duosim vardą vilko, kuris neš gyvulius.

Velnius, lipdydamas iš molio, įdėjo savo plaukų. Nulipdęs pūtė jam ausin taip, kaip darydavo dievas, bet šis gyvūnas, velniui pučiant, neatsistojo. Velniui bepučiant net akys iššoko iš kaktos. Tada velnius nunešė pas dievą. Dievas papūtė – ir atsistojo. Dievas šiam gyvuliui pasakė:

– Tavo vardas vilkas.

Dievas jam įsakė:

– Kliudyk tą gyvulį, kuris tau atrodyt raudonas, o žmogaus nekliudyk.

Ir nuo to laiko vis kaltė būdavo vilkui. Todėl, jaučiant vilką, arba kai pamatai, ima šiurpas, nes jame yra velnio plaukų.

77. VILKO NASRAI

Kitą kartą žmonės labai mylėjo šunis. Kiekviena šeimyna laikydavo šunį ir tam šuniui gerai duodavo ėsti dėl to, kad ir šunys buvo geri. Viena boba savo ištikimam šuniui vietoj duonos gabalo metė karštą akmenį tiesiai į snukį. Šuo, apžiojęs akmenį, kaukdamas išbėgo į mišką. Ten dievas jam pasakė, kad gali nebeiti žmogui tarnauti, bet be jokio darbo nueiti į namą su galvijais arba kur kitur ir pjauti žmonėms naudingus gyvulius. Tam šuniui dėl to, kad apdegęs, snukis pasidarė juodas. Ir jį žmonės pavadino vilku dėl to, kad jis visur valkiojasi.

78. VILKO BAJORYSTĖS DOKUMENTAI

Kadaise vilkas buvo bajoras ir pas save turėjo gerus kilmės dokumentus. Vilkas nebeišmanė, kur juos paslėpti. Padavė šuniui paturėti:

– Tu namuose sėdi ir vietą turi, tai gali mano dokumentus pasaugoti, o man reikia po mišką lakstyti.

Šuva apėmė dokumentus iš vilko, bet pagalvojo, kad katinas dar daugiau vietos turi: gali gryčioje padėti ar ant aukšto užnešti. Ir atidavė šuo dokumentus katinui.

Katinas pagalvojo: „Mane kartais išvaro iš gryčios, ir galiu jų nenusaugoti. Geriausia atiduoti tuos popierius žiurkei: žiurkė įkiš į urvą, ir bus saugiausia.“

Katinas padavė tuos popierius žiurkei, bet užmiršo pasakyti, kad tie popieriai labai brangūs.

Žiurkė padėjo tuos popierius savo urve ir, kai taisė lizdą, juos sukapojo – nesuprato, kad čia tokie svarbūs dokumentai.

Kartą vilkas, grįžęs iš miško, paprašė šuns popierių. Šuva paprašė katino, o katinas – žiurkės. Žiurkė sako:

– Man reikėjo lizdelį pataisyti, ir sukapojau.

Katinas pranešė šuniui, kad žiurkė sukapojo popierius, o šuva vilkui, kad jo popierių nebėra.

Nuo to laiko vilkas pjauna šunį, šuva katę, o katė žiurkę. Nuo tada ir bajorai pražuvo – dingo visi jų popieriai.

79. VOVERĖS UODEGA

Voverį dievas sutvėrė nedidelę ir su mažute uodega. Kiti gyvuliai, kurie turėjo dideles ir gražias uodegas, ėmė iš voveries juoktis, kad ji su savo uodega negalėsianti ir musių nusibaidyti. Nuėjo tuomet voveris pas dievą ir ėmė skųstis, kad kiti gyvuliai iš jos juokiasi, jog ji turinti tokią mažutę uodegą. Dievas davė jai tokią uodegą, kokios dar iki tolei nebuvo turėjęs nė vienas gyvulys.

Ir dabar voveries uodega už visų gyvulių uodegas gražiausia ir dailiausia.

80. KIŠKIO AKYS

Kiškiui labai liūdna buvo, kad jį visi baido, o jo niekas nebijo. Nuėjo jis skųstis dievui:

– Jau geriau būtų, kad aš nieko neregėčiau, – sako jisai, – kas prieš mane daros!

Dievas ir padarė kiškiui taip, kad jis dabar regi tikrai iš šono, o iš priekio, nors kariuomenė eitų, vis tiek neregėtų.

81. KIŠKIO LŪPOS

Bobutė ganė aveles. Nu, sėdi ji ant akmenio, o kitam šone kiškutis sėdi ir verkia. Sako bobutė:

– Ko tu, kiškuti, verki?

Sako:

– Kad manęs niekas nebijo. Tai aš eisiu ir prisigirdysiu.

O bobutė sako:

– Ne, kiškuti, neik, nesigirdyk, tupėk čionai, – sako, – kai avelės ateis, tai šok iš už akmenio, matysi, kaip tada pradės avelės nuo tavęs bėgt!

Tai jis ir tupi už akmenio. Kai avelės priėjo prie jo, tai kaip šoks iš už akmenio! Ir kai pasibaidė avelės, tai tada kaip pradėjo jis juoktis, tai ir lūpytė trūko.

82. ŽMOGAUS PROTAS

Kitą kartą kad ponas dievas visiem gyvuliam, žvėrim ir paukščiam dalijęs talentus: vieniem – gražumus, kitiem – greitumus, levui – už visus didesnę jėgą.

Tada levas klausęs pono dievo:

– Gi kam, pone dieve, protą atidavei?

Ponas dievas sakąs:

– Žmogui.

Levas sakąs:

– Na, tai ir aš esu žmogaus rankose.

83. EŽIO SPYGLIAI

Ežį dievas sukūrė kaip ir kitus gyvulius ir davė jam labai švelnius plaukus. Ežys tais plaukais labai didžiavosi. Vieną kartą jis, eidamas pro eglę, įsidūrė į jos spyglius snukį, labai supyko ir pradėjo bartis ant dievo. Paskum kreipėsi į eglę sakydamas:

– Kad tu turėtum tokius švelnius plaukus kaip aš, tai ir šakas aukščiau laikytum, o kad turi tokius aštrius ir negražius, tai ir laikai juos žemai nulenkus, kad praeiviai susibadytų.

Dievas supyko ant ežio ir sako:

– Kad tu taip pasididžiuoji savo švelniais plaukais ir pyksti ant tų, kurie turi aštrius plaukus, tai tu nuo šios dienos turėsi juos dar aštresnius kaip šios eglės spygliai!

Nuo tos dienos ežys ir turi aštrius plaukus, už kuriuos, nuolatos kukendamas, ir barasi ant dievo.

84. EŽYS IR SAULĖ

Pradžioj gyvulėliai, kur katras pirmą naktį gulėjo, tokias vilnas ar plaukus įgavo. Ežys ant kalno pasistebėjęs į saulę tekančią žaruotą – užtai ir jo dygliai kaip žarai.

85. NUBAUSTAS BROLŽUDYS

Kai Adomo sūnai užmušė viens kitą, tai dievas užmušėją pavertė kurmiu. Kad jis po žemėm šliaužiot per savo visą gyvenimą, neišeidamas ant šviesos. Užtat jis dabar, kai tik išaina ant šviesos, tai ir stimpa.

86. KODĖL KURMIS AKLAS

Vieną dieną ponas dievas įsakė visiems žvėrim eit kelių tiest. Visi žvėrys susirinko, ištisą dieną dirbo. Tik vienas kurmis neatėjo. Tada ponas dievas nuėjo pas kurmį ir klausia:

– Tai ko, kurmi, darban neatėjai?

– Tai kad aš blogai matau ir įsakymo perskaityt negalėjau, – sumelavo kurmis, nors tada ne blogiau už kitus žvėris matė.

Supyko ponas dievas ir sako:

– Kad tu meluoji, tai nuo šios dienos iš viso nematysi.

Nuo tada kurmis vis po žeme rausias ir nieko nebemato.

87. NUBAUSTAS KURMIS

Kitą kartą ponas dievas sukvietė visus žvėris ir žmones kelio taisyt. Visi susirinko ir kelią greit pataisė. Tik vienas kurmis neatėjo. Ponas dievas ir klausia jo:

– Ko, kurmi, kelio taisyt neatėjai?

– Kam man tas kelias reikalingas? Aš visą gyvenimą po žeme gyvenu, savo urvus rausiu.

Supyko dievas ant kurmio:

– Kad tu toks, tai klausyk, ką tau pasakysiu: papuls tau iš žemės išlįst, ant kelio ar tako išeisi, – tai, ant jo išlipęs, ir pastipsi.

Ir dabar kai tik kurmis ant kelio papuola, tuoj ir nudvesia. Kiti sako, kad nuo žmogaus pėdų kvapo, bet tas netiesa.

88. KURMIO KOJOS

Visi matė, kad priekinės kurmio kojos kaip žmogaus rankos. Tik ne visi žino, kodėl taip.

Tai va. Seniai, labai seniai, dievas įsakė visiems žmonėm eit griovių kast. Visi žmonės susirinko su kastuvais, tik vieno nebuvo. Nuėjo vienas kasėjas pažiūrėt, kodėl to žmogaus nėra. O tas guli ramiausiai. Atėjęs ir klausia:

– Ar sergi?

– Sveikas, – atsako tas.

– Tai ko neini su visais griovių kast?

– Gal aš kvailas po žemes raustis. Pragyvensiu ir be griovių.

Nuėjo žmogelis prie kasėjų ir papasakojo ką matęs ir girdėjęs. Supyko kasėjai ir sako ponui dievui:

– Mes dirbam, prakaituojam, o jis gulės ir tinginiais?

Ponas dievas ir sako:

– Kad jis bijo žemėj raustis, tai visą gyvenimą tik žemėj ir rausis. Aš jį kurmiu paversiu.

Ir pavirto tas žmogus kurmiu, tik jo rankos ir liko rankom, kuriom žemę rausia.

89. ŠIKŠNOSPARNIS

Kitą kartą buvo kilęs tarp žvėrių ir paukščių karas. Abu pulku ties Uralo kalnu didelį karą kėlė. Bet ilgą laiką karas nei vienai, nei antrai pusei nesisekė. Šikšnosparnis tad abiem pusėm tarnavo: kai paukščiai nugalėdavo, tai jis prie paukščių pristodavo, bet kai žvėrys laimėdavo, tai jis prie jų pristodavo. Kai jau

buvo taika padaryta ir kariuomenė ėjo namo, šikšnosparnis vėl prie paukščių pristojo. Bet paukščiai jo dėl neištikimumo nepriėmė. Ir žvėrys jo nepriėmė.

Dėl to šikšnosparnis ir dabar, paukščių ir žvėrių nekenčiamas, slapstosi nuo jų ir tiktai vakare, kai visi gyvuliai sugula, išskrenda maisto ieškoti.

IV. PAUKŠČIAI

90. PAUKŠČIŲ KARALIAUS RINKIMAI

Paukščiai rinko karalių. Kas aukščiau pasikels, tas bus karalius. Užsikėlė visi paukščiai. Mažutis paukščiukas kukis, kuris po žabus slapstėsi, užskrido ereliui ant nugaros. Pasikėlė visi paukščiai aukštai aukštai, o erelis dar aukščiau. Niekas aukščiau nebekilo. Tik purpt ir pakilo aukštyn kukis, dar aukščiau už erelį. Užpyko visi paukščiai. Ir paleido vanagą vyti paukščiuką. Kukis įlindo medžio skylėn. Nudžiugo visi paukščiai, sako:

– Jau pagausim.

Neįlenda nė vienas. Pastatė pelėdą saugot, o patys nuskrido ieškot genio.

Pelėda saugo, o miegas baisiai ją ima. Kukis prašo, kad paleistų – bijo, kad nepagautų, pelėdą kalbina. Ji žiūri ir žiūri į skylę, išplėtus akis (užtat pelėdos nuo to laiko akys išverstos). Kukis sako:

– Žiūrėk, kojinės kokios tavo gražios!

Jai parūpo pasižiūrėti, ir pažiūrėjo. O kukis tik purpt ir išskrido, pelėda nė nepamatė. Ji saugo ir žiūri į skylę. Atskrido jau ir genys ir kals skylę – užmuš kukį. Įlindo paukštis, vardu Jadvyga, sako:

– Nėr kukio!

Tuoj ir kiti pažiūrėjo – tiesa, jo nėra. Pradėjo visi paukščiai bartis ant pelėdos, ėmė ją mušt, kam išleido karaliuką, ir sako:

– Kur pagausime, vis mušime.

Užtat pelėda dieną nesirodo, o tik naktį.

91. KODĖL PELĖDA DIENĄ NEMATO

Vieną kartą dievas nužengęs iš dangaus ant žemės pažiūrėti, kaip gyvena jo kūriniai. Visų pirma dievas aplankė žmogų. Pas žmogų rado viską tvarkingai, palaimino jį ir nuėjo toliau.

Gyvuliai nusiskundė žmonių žiaurumais. Dievas pažadėjo labiau atliuosuoti nuo žmonių ir nuėjo toliau.

Dievas sušaukęs ir visus paukščius, kad apsakytų savo gyvenimą. Visi paukščiai pasigyrė dievui, kad linksma gyventi, tik viena pelėda buvo nepatenkinta, kam vasarą tokios ilgos dienos, prašė dievo sutrumpinti, nes maža yra poilsio. Tada dievas sako:

– Tu daugiau nematysi dienos šviesos, tik naktį rinksi sau maistą.

Ir nuo to laiko pelėda dieną nemato, o miega, tik nakties sulaukus ieško sau maisto.

92. AKLA PELĖDA

Kartą pelėda susiginčijo su varna. Pelėda sako:

– Mano vaikai gražesni!

Varna sako:

– Mano vaikai gražesni!
Pelėda vėl sako:
– Mano vaikai gražesni!
Varna supyko ir iškirto pelėdai akį.
Užtat pelėda dieną ir nemato.

93. PELĖDOS AKYS

Labai labai seniai, kai dar paukščiai ir gyvuliai neturėjo akių, dievas sušaukė juos visus, kad galėtų padalyti jiems akis.

– Kas atvyks anksčiau, tas gaus geresnes akis, – tarė dievas.

Visi gyvuliai ir paukščiai labai skubėjo pas dievą, tik viena pelėda vos vilkosi paskui. Jau sutemus atėjo pelėda pas dievą. Dievas surado patamsyje dideles akis ir padovanojo jas pelėdai, kad ji galėtų jomis matyti ir naktį. Taip dievas padarė todėl, kad labai tingėjo viešniai patalą nakvynei taisyti. Pelėda gavo dideles akis ir nakties metu parskrido namo.

Nuo to laiko pelėda vien naktį temato.

94. KODĖL GEGUTĖ PATI NEPERI

Pelėdai užsnūdus, karaliukas pabėgo ir gerai pasislėpė. Reikia jį surast. O kas pavasarį jo ieškos? Visiems darbo lig valios – gūžtas suka, kiaušinius deda, vaikus peri, Tarės, tarės paukščiai – nieko nenuitarė. Čia atskrido gegutė, atsisėdo ant šakos ir sako:

– Aš skrisiu karaliuko ieškot, o jūs man vaikus auklėkit.

Žinoma, paukščiai sutiko. O gegutei to ir reikia. Vienon gūžton kiaušinį padėjo, kiton, trečion ir nuskrido karaliuko ieškot. Gegužiukus kiti paukščiai augina, o gegutė po miškus skraido, karaliuko ieško. O tas taip gerai pasislėpė, kad gegutė ir lig šiol jo nerado. Kiekvieną pavasarį miške girdis:

– Kukū! Kukū!

Tai gegutė karaliuko ieško.

95. KUGAI IR GEGUŽĖ

Buvę kitą kartą labai dideli paukščiai kugai, ir jie labai kitus paukščius ir paukštelius rydavę. Kad tik koks paukštelis pasirodydavęs ore, tuojau tie kugai ir prarydavę. Tai daugiau visi tie paukščiai ir paukšteliai susitarę devynias dienas gavėt, kad niekur nė viens nuo žemės į orą nepakiltų. Ir išgavėję. Po devynių dienų dar visi paukščiai ir paukšteliai prie žemės tyliai tebetupėję, gegužė pirmoji apsidrąšinus ir, iškilusi į orą, sakanti:

– Kugai, kugai! Kukū kukū!

Bet jau kugai visi buvę išdvėšę, nebebuvę nė vieno gyvo. Tai daugiau visi paukšteliai, didi maži, sukilę į orą ir ėmę visi laisvai lakioti. O tie patys mažieji paukšteliai: kielės, startos, pečlindos, medšerkos ir kiti apsiėmę gegužei vaikus išperėti.

Tai užtat dabar gegužė pati vaikų savo ir nebeperi. Kad kiti paukščiai ją už tai subara, tai ji kukuodama sako:

– Kas kukuos, kas kukuos, kad aš eisiu perėti?!

96. NUBAUSTA KARALIAUS DUKTĖ

Gegutė taip kukuoja. Sako, kai poną dievą kankino, kai poną dievą vedė kankint pro šalį, tai karaliaus Arono duktė pro ketvirto aukšto langą žiūrėjo ir sakė:

– Aha, ponaiti, prapuolei dabar! Kukū!

Tai ponas dievas atsisuko ir sako:

– Tu kukuosi amžinai ir šeimos neturėsi, vaisiaus neturėsi!

Taip gegutė tik pripuolusi kur svetiman lizdan padeda – ir viskas.

97. GEGUTĖS KILMĖ

Sesuo išlydėjo į karą brolių, ir brolis žuvo kare. Ji labai pradėjo verkti, raudoti. Tai dievui jos pagailo, ir pavertė gegute. Ir ji dabar kukuoja, raudodama žuvusio brolio.

98. NAŠLĖS RAUDA

Buvo našlė, ir ji labai raudėjo ir raudėjo vyro. Nueina ir rauda ant kapų.

– Nusibodai tu mums su savo raudojimu, – sako numirėliai, – geriau tu virsk gegužę ir kukuok savo amžių!

Ir našlė virto gegužę.

99. PRAKEIKTA DUKTĖ

Nežinau, kur gyveno tėvas ir duktė. Ir ta duktė ištekėjo toliman kraštan. Pagyveno tėvas keletą metų vienas. Bet jau negalėt pradėjo, ir pragyvent jam pasidarė sunku. Sugalvojo jis, kad eis pas dukterį, gal pas ją pabus, o gal ir iš viso liks, gal jį pašelps kuo duktė. O kaip ištekėjo duktė, tai jis pas ją nebuvo, ir ji pas jį nebuvo. Ištekėjo gana toli, gal už kokio šimto kilometrų. Ir eina pėsčias pas dukterį. Privargo eidamas ir dar nežino, ar toli, užeidamas pas žmones klausiasi kelio. Galvoja, kad pabus pas dukterį, tai jį išleisdama sušelps maistu ir dar pavėžės namo. Nu, jau vargais negalais nuėjo. Buvo jau vėlus vakaras. Dar ugnis degė – nemiegojo. Durys užbrauktos, tai ilgai baladojos, kol įleido. Įleido, mato kad niekas neapsidžiaugė. Priėmė jį ne kaip svečią, bet kaip pakeleivingą. Davė valgyt, ką patys valgė, jam nieko neparuošė.

Taip jis prabuvo kokias keturias dienas nemylimas. Jau ruošiasi išeit namo ir mato, kad jam nieko neruošia kelionėn. Jau ir sudiev sako – nieko. Tai jis ir paprašė. Duktė iš kažkur ištraukė duonos plutą ir jam padavė. Labai susigraudino tėvas, kad jis pas dukterį taip buvo priimtas, ir išeidamas pasakė:

– Kad tu virstum geguže ir niekad pati savo vaikų neaugintum.

Tėvas išėjo, o duktė, jam išėjus, virto geguže ir išskrido iš savo namų, gal miškan, nežinau.

Dabar kai liūdnam kukuoja, tai gailisi, kad apleido – nepagerbė savo tėvo.

100. GEGUTĖS PYKTIS

Gegutė iš piktumo kukuoja. Paskolino duonos griežlei. Griežlė sako:

– Tris.

O ji paskolino daugiau (svarais, svaras buvo).

Tutlys sako:

– Du, du.

O gegužė daug buvo paskolinusi. Ji perpyko ir sako:

– Tu šū! Tu šū!

Ir ligi šiol tebepyksta.

101. NEKANTRI BOBA

Dievas surinko visas bjaurybes maišan ir padavė bobai nunešt ežeran ir įmesti. Liepė nešant nežiūrėt. Bet kur tau boba iškentės nepažiūrėjus. Ji atrišo maišą ir pažiūrėjo. Kai atrišo, tai išbėgo visos bjaurybės. Pradėjo šliaužt, ropot – ir visos išbėgo. Boba nusigando ir nuėjus dievui pasakė, kad išbėgo. Dievas pavertė ją garniu ir liepė rinkti lig dievo teismo. Boba buvo apsivilkus balta palaidine ir tamsiai mėlynu, net juodu, karaliaučiniu sijonu. Užtat ir garnio pusė balta, o pusė juoda.

102. MELAGĖS MOTERIŠKĖS

Kitą kartą dievas su šventu Petru, vaikščiodamas po žemę ir mokydamas žmones, užėjo miške dvi moteriškes, renkančias uogas. Jos buvo su juodais sijonais ir su baltom palaidinėm. Šventas Petras paklausė moteriškių:

– Ką jūs čia veikiate?

– Renkame varles, – atsakė moteriškės.

Tada šventas Petras tarė:

– Viešpatie, nubauski jas, kad jos neteisybę sako!

Ir viešpats dievas tarė moteriškėms:

– Nuo šio laiko jūs visados rinksite varles!

Jos pavirto gandrais ir nulėkė. Kadangi jos buvo su juodais sijonais ir su baltom palaidinėm, tai dabar gandrai turi užpakalį juodą, o priešakį baltą. Jos lakstė visur, bet jų niekas nepažino, niekur jų nerado.

103. JUODASIS GANDRAS

Kitą kartą siuntė viešpats dievas gandrą į pragarą vėlių išvaduoti. Velniai jį tenai pagavo ir įmetė į dervos katilą. Nuo to ir paliko tasai gandas juodas, o žmonės jį pragaro gandru vadina.

104. POVAS – VELNIO PAUKŠTIS

Velnius su dievu susilažino, kuris padarys gražesnį paukštį. Dievas pradėjo gražinti karvelį, o velnius – povą. Dievas nugražino visą karvelį, o velnius povui tik uodegą. Visą povą nugražinti nespėjo, nes užgiedojo gaidys.

105. PUOŠNI PORA

Gyveno vyras su žmona, kuri labai mėgdavo puoštis. Kaip pati mėgdavo, tai ir vyrą puošdavo. Vieną sekmadienį jie norėjo eiti į bažnyčią, bet pirma reikėjo pasipuošti. Žmona pirmiau vyrą papuošė, o jai dar nepabaigus puoštis, bažnyčioj

prasadėjo pakylėjimas – ir jie abu pavirto povais. Povas ir dabar gražesnis už povienę.

106. KODĖL POVAS NEVALGOMAS

Kitą kartą velnias povą visaip kaip gražiausiai išrėdęs visokiom aukso, sidabro plunksnom, bet tiktai patiną, o patelės nebespėjęs išrėdyt – buvęs kelias plunksnas įkišęs, ir tos pačios iškritusios, nes gaidys pragydęs.

Užtai povo mėsa nevalgoma.

107. KALAKUTO IŠVAIZDA

Kai velnias piešė povą, tai kalakutas stovėjo iš šalies ir žiūrėjo. Tuomet velnias padavė jam laikyti teptuką. Kalakutas paėmė tą teptuką ir pasidėjo užantyje. Taigi ir dabar jisai tenai matyti.

108. PONAS – KALAKUTAS

Gyveno labai negeras ponas. Jis labai mušdavo darbininkus, jiems valgyt neduodavo. Darbininkams daug sunkiau buvo gyvent pono dvare negu gyvuliams. Jie gaudavo tik peludės valgyti ir gulėdavo tvartuose: vyrai – su arkliais, moterys – su karvėmis. Kartą pro tą dvarą ėjo dievas, pasivertęs elgeta, ir užėjo naktigulto. Ponas leido jam apsinakvoti tvarte su kitais darbininkais ir davė jam peludės valgyti.

Elgeta rytojaus dieną atsisveikindamas paprašė pono duonos kąsnio, nes jis negalys peludės valgyti. Ponas užpyko ant jo už drąsų kreipimąsi, išvarė ir užpjūdė šunimis. Dievas pavertė tą poną kalakutu.

Ponia ir ponaičiai atsikėlę rado kalakutą kieme. Jie labai nustebė, nes niekas nebuvo matęs tokio padaro, ir liepė įvaryti į tvartą. Pono ieškojo ieškojo, bet nerado. Dievas, bausdamas poną už išdidumą, pavertė jį kalakutu, kuris dabar tebesididžiuoja iškėlęs raudoną skiauterę, nors ir tvarte gyvendamas.

109. KREGŽDĖS KILMĖ

Mergaitė nuo Marijos pavogė raudoną kamuoliuką siūlų ir žirkutes. Tai Marija pavertė tą mergaitę į kregždę. Ir dabar jos uodegoj žirkutės, o po snapeliu raudonas kamuoliukas – siūlų gumuliukas.

110. SKRAJŪNĖ KREGŽDĖ

Kitą kartą dievas pamatė, kad sukūrė ir paleido pasaulin gyventi įvairius piktus uodus ir muses, kurie gyvuliams ir žmonėms neduoda ramumo. Kai kurie tų piktadarių net kraują geria iš žmogaus ir gyvulių. Panoro dievas visus nereikalingus vabalus išnaikinti. Sušaukė paukščius, didelius ir mažus, ir liepė jiems išgaudyti visus vabalus. Vieni paukščiai kalbėjo, kad jiems dideliems nepatogu maži vabalai gaudyti, kiti skundėsi, kad jiems sunku lekioti, tretį sakė, kad jų akys blogai mato, ir taip toliau. Tik viena kregždė sutiko ir ėmė uoliai gaudyti muses ir uodus.

Begaudydama vabalus, pamatė kregždė, kad jų nedaug jau beliko. Paskui dievas pasišaukė kregždę ir sako:

– Pasidarbavusi dabar pasilsėk!

Kregždė jam atsakė:

– Aš, begaudydama vabalus, jokio vargo nejaučiu. Pasilsėsiu, kai visus juos išgaudysiu!

Tuomet dievas jai atsakė:

– Gerai! Jei tokia uoli esi ir netingi gaudyti vabalų, tai aš tau suteiksiu dovaną: tu niekuomet nepavargsi belakiodama!

Ir tikrai, dabar kregždė niekados nepavargsta.

111. KREGŽDĖS LIZDAS

Dievas liepė visom paukštėm eit sodint medžių. Visos paukštės ėjo, tiktai nėjo viena kregždė. Užtat ana dabar lizdo nesuka medy, o tiktai po stogu.

112. BLEZDINGA – UGNIES PARNEŠĖJA

Dievas, sukūręs Žemę, sumanė joje apgyvendinti paukščių. Ir sukūrė visokių paukščių. Tada gandrai ir kovas buvo balti, o blezdinga neturėjo raudono pagurklio ir perskeltos uodegos.

Dievas tada sukūrė ir žmogų. Kad jam nebūtų šalta, nutarė duoti ugnies. Nei rojų, nei dangų ugnies nebuvo. Dievas įsakė kovui parnešti ugnies iš pragaro.

Nuskrido kovas į pragarą, įlėkė į vidų, ir tuoj – prie krosnies paimti ugnies. Bet jį pastebėjo velnias, nutvėrė, ir tuoj į dervos statinę murkt, ir įmurdęs. Kovas

gal būtų ir žuvęs dervos statinėj, bet spėjo iškišti snapą laukan. Šiaip taip jam pasisekė išlėkti iš statinės. Parskridęs žemėn, žiūri, kad visas pajuodavęs, tik vienas snapas baltas. Nuo to laiko ir liko kovas juodas baltu snapu.

Dabar dievas siunčia gandrą į pragarą ugnies parnešti. Ji, betykantį ugnies, prie pragaro durų pastebėjo velnias ir, nutvėręs dervuotą mentę, režė per kuprą. Gandras išsigandęs dūmė žemėn ir paršveitė su juodu lopu ant nugaros.

Pagaliau dievas pasiuntė blezdingą ugnies parnešti. Ji nulėkė į pragarą, pagrobė ugnies ir lekia. Pamatė velnias, pagriebė šaudyklę, ir kad šaus į ją, bet pataikė tik į uodegą ir perskėlė.

Už tai dievas leido blezdingai po vienu stogu su žmogum gyventi ir atminimui paliko jai raudoną pagurklį.

113. KREGŽDĖS IR VIEVERSIO GINČAS

Kregždė ir vieversys su dievu ginčijosi. Vieversys sako:

– Kad dievas duotų, kad žmonės daugiau mirtų, tai man daugiau dirvonų liktų, tai mano kiaušinukų nenaikintų, ir bus daug mano vaikų.

O kregždė sako:

– Kad dievas duotų, kad žmonių daugiau gimtų, man daugiau palėpių būtų.

Po palėpe ji padirba gūžtelę ir peri vaikus.

Tai dievas padarė, kad daugiau žmonių gimsta, – kregždei daugiau palėpių yra.

114. VIEVERSYS IR RUPŪŽĖ

Dievas, norėdamas vieversį sukurti, paėmęs molio gabalėlį ir metęs aukštyn. Molio gabalėlis virtęs vieversiu, nukritęs žemėn ir pradėjęs giedoti. Velnias, tupėdamas už akmenio, visą tą atsitikimą matė ir panoro padaryti paukštelį. Paėmė dumblo saują ir metė aukštyn. Dumblas nukrito atgal ir, palindęs po akmeniu, pradėjo kurkti, dėl ko ir pats velnias išsigando. Tai buvo rupūžė.

115. VIEVERSYS – ARTOJO PAUKŠTELIS

Žmogus išėjo pavasarį art. Dar anksti anksti pavasarį, dar paukštelių nebuvo. Eina vargšas žmogus elgetaudamas. Sako:

– Padėk dieve.

Tas atsakė:

– Ačiū.

– Na, seneli, – sako, – kai tu vaikščioji per pasaulį, ar linksma tau?

Tas senelis sako:

– Tai kodėl? – Taip kaip ir visiems.

– O man, – sako, – labai liūdna.

– O ko tau liūdna? – senelis paklausė.

– Užtat, kad joks paukštelis dar nečiulba.

Senelis paėmė žemės, kur buvo prakaito lašas nulašėjęs, tą žemės saujele paleido aukštyn – ir pradėjo kilt vieversys. Iškilo ir pradėjo čiulbėti.

Tai dabar pirmas artojo paukštelis – vieversys.

116. VIEVERSIO KILMĖ

Dar baudžiava buvo, žmonės laikrodžio neturėjo. Dirbo dirbo ir laukė vakaro, o saulė vis aukštai, vis nesileidžia. Nu, ir kaip ją pasiekt ir nutraukt? Tai žmogus iš vagos pasiėmė saują smėlio ir pylė į saulę. Iš šito smėlio vieversys nuskrido į saulę ir pradėjo čirikuoti nuskrisdamas.

Ir iš to laiko atsirado vieversys.

117. LAKŠTINGALOS PLUNKSNOS

Kitą kartą lakštingalai buvusios už visų paukščių gražesnės plunksnos ir balsas. Ta lakštingala ėmus didžiulis. Šokinėdama sakanti:

– Koks tas dievs, koks nedievs, aš to dievo nepažįstu!

Ponas dievas ir pasiuntęs vanagą, sakąs:

– Eik tu jai tas gražiąsias plunksnas nurauk!

Vanagas tuoj sučiupęs, nuravėjęs, ir daugiau atidygusios tikrai tokios pilkos kaip žvirbliu. Tada sakanti:

– Dievas visagalis, ką nori – tą padaro.

118. NAŠLAITĖ LAKŠTUTĖ

Gyveno kitą kartą varginga mergaitė, vardu Lakštutė, kuri buvo visiškai našlaitė, nes neturėjo nei tėvų, nei giminių. Jai teko tarnauti pas žmones, kurie buvo labai nedori ir ją visaip skriaudė. Dievas pasigailėjo tos nelaimingos mergaitės ir pavertė ją lakštingala.

119. KODĖL KURAPKOS RAIBOS

Kitą kartą kai kurios kurapkos skundėsi dievui, kad taip negražiomis plunksnomis jas apvilko. Pageidavo, kad žvaigždžių šviesa ar bent švento Jono vabalėlio spindėjimu jas papuoštų. Dievas išklausė jų noro. Bet neilgai jos tesidžiaugė savo puošnumu: vienas šauliai iššaudė, o kitas vanagai išgaudė – niekur negalėjo pasislėpti.

Beliko vienos raibosios.

120. BALANDŽIO SNAPAS

Pasakojo seni žmonės ganant arklius. Kūrenant ugnį sakydavo, kad su ugnim reikia vaikam elgtis labai atsargiai, kad ugnis yra labai šventas daiktas. Žmonės kadaise neturėjo ugnies, na, ir dievas pagailėjo žmonių ir per balandį siuntė ugnį. Ir balandis, nešdamas tą ugnį per jūros mares, labai pavargo, ir paskiau vos per vandenį perlėkė, tai jo snapas net pradėjo degt, ir padavė žmonėms ugnį.

Tai dėl to dabar balandžio snapas raudonas.

121. KARVELIS BE TULŽIES

Kai buvo Nojaus tvanas, visi medžiai buvo vandens apsemti, nebuvo kur nusileist paukščiam. Visi paukščiai skraidė, skraidė ir, neturėdami kur nutūpt, prigėrė. O karvelis išsiturėjo: skraidė skraidė, net jam tulžis trūko, bet neprigėrė. Užtat dabar karvelis neturi tulžies.

122. KARVELIO LIZDAS

Karvelis buvo gudas, o strazdas lietuvis. Strazdas tankų lizdą sumūrijo, o karvelis retą, ir jis prašo strazdo:

– Padėk tu man lizdą sudaryt tokį kaip tavo.

Tai strazdas sako:

– Gerai, padėsiu.

Karvelis klausia:

– Ko pirmiausia reikia?

– Pirmiausia, sako, – reikia padėt šakučių.

Karvelis sunešė ir padėjo. Vėl klausia:

– Ko daugiau reikia?

– Reikia ir samanų.

Karvelis sako:

– Moku, moku (gudiškai samanos mok).

Strazdas dėl to žodžio supyko, nusispjovė ir sako:

– Kad moki, tai ir daryk! – ir nuskrido.

123. SĖJIKAS PRAŠO LIETAUS

Kai dievas liepė paukščiams eiti griovių kast, nes vasara buvo labai sausa, nebuvo iš kur atsigert, tada visi paukščiai kasė. O tas sėjikas, kur sako: „Lyk, lyk!“, jis nėjo griovių kast; pasakė, kad aš apsieisiu be griovių, atsigersiu nuo akmenų. Tai jam dievas pasakė:

– Tai tu galėsi gerti tik nuo akmens ir visada trokši!

Tai jis dabar visada lakiodamas prašo lietaus. Jo čiulbėjimas: „Lyk, lyk, lyk!“

124. NUBAUSTAS KRUNKOČIUS

Dievas dar anais laikais sušaukė visus paukščius valyt ežerų, prūdų. Neatėjo tik krunkočius į talką. Dievas ant jo už tai labai supyko ir pasakė, kad daugiau nė iš upių, ežerų, prūdų neatsigers nė lašelio vandens. Tik nuo akmens jis rinks lietaus lašus.

Ir dabar krunkočius, jei nori gerti, šaukia lietų:

– Krun! Krun!

Ir dažniausia po jo šauksmo būna lietaus.

125. KODĖL TILVIKAS BE UODEGOS

Kielė gi ėjo į vestuves – neturėjo uodegos. Sako tilvikui:

– Paskolink gi tu man uodegą – aš einu į vestuves.

Ėmė tilvikas ir paskolino.

Sugrįžo ji iš vestuvių.

– Atiduok, – sako, – uodegą.

– O! – sako, – reikėj neskolint!

Ir dabar tilvikas be uodegos, o kielė laksto ir vizdikuoja ilga uodega.

126. ŠIKŠNOSPARNIS, VARNALĖKŠTIS IR TILVIKAS

Kitą kartą, seniai seniai, šikšnosparnis, varnalėkštis ir tilvikas, pasisamdę laivą, važiavo į užmarį kokių ten prekių pirkti. Bet šikšnosparnis, neturėdamas savo pinigų, skolinosi iš kito.

Kai nuvažiavo į užmarį, tai prisipirko prekių daugybę. Nežinau, kokias prekes šikšnosparnis pirko, bet varnalėkštis prisipirko daugybę gelumbių, o tilvikas brangių deimanto akmenėlių. Ir kai, susidėję į laivą, važiavo namo, nelaimė ištiko: paskendo laivas su visomis prekėmis, tik vos jie patys išsigelbėjo nuo mirties.

Tos nelaimės ir po šiai dienai neužmiršta šikšnosparnis. Nebeturėdamas pinigų skolai užmokėti, ir po šiai dienai slapstosi, idant nesutiktų tą, nuo ko tur pinigų paėmęs. Užtai dieną nelaksto – tiktai naktį. O varnalėkštis dar ir po šiai dienai patvoriuose ir šalikelėm tykinėja tų savo gelumbių. Kas eina pro šalį, jis tam vis griebia už drabužių, čiupinėja, bene jo gelumbes dėvi. Taip pat ir tilvikas visais paupiais tebelaksto, ieškodamas tų savo brangių akmenėlių.

127. MARGOJO DAGILĖLIO PLUNKSNOS

Seniai, labai seniai, kada dar tiktai buvo sukurta žemė, dalino dievas paukščiams plunksnas ir jų spalvas. Visus paukščius, laukinius ir naminius, papuošė įvairių spalvų rūbais, ir taip išdalino visas plunksnas. Kur buvęs kur nebuvęs, ateina dagilėlis, – seniau paukščiai, plunksnų neturėdami, negalėjo skraidyti, ir pėsti vaikštinėdavo. Pamatė paukščiai dagilėlį ir ėmė iš jo juoktis, o dievas ir klausia:

– Kur tu buvai užtrukęs?

Dagilėlis atsako:

– Iš namų anksti išėjau, bet pakeliui man nelaimė atsitiko: užpuolė neprieteliai šunys mažą kiškeli. Aš, tą užpuolikų išsigandęs, įlindau į krūmą ir tenai išstupėjau, ligi šunys nubėgo!

Dievas nebeturėjo vienodos spalvos plunksnų ir, parinkęs jų nuo visų paukščių po vieną ar kelias, aptaisė jomis vargšą dagilėlį.

Kai dagilėlis buvo jau aptaisytas, tai visi paukščiai žiūrėjo į jį ir stebėjosi jo gražumu.

Dagilėlis, dievui dėkodamas, linksmi grįžo namo.

Dėl to ir dabar dagilėlio rūbai įvairių spalvų.

128. KODĖL GENYS MARGAS

Bekurdamas paukščius, dievas išvirė visokių dažų ir pradėjo kiekvieną paukštį atskira spalva dažyti. Darbas jau buvo baigtas, visi paukščiai nudažyti, ir dievas likusius dažus, kuriuos prieš tai sumaišė, norėjo išpilti. Bet tuo metu atskrido genys, kuris nežinia kodėl pasivėlino, ir prašė dievą jį nudažyti. Pagailo dievui genio, ir jisai nudažė genį likusių dažų mišiniu. Taip nudažytas, genys ir liko margas.

129. GENYS KALVIS

Miške genys kalvis. Atėjo pas jį gegutė:

– Ar neapkaustytum man ratų?

– Apkaustysiu. Atvežk.

Na ir atvežė. Pradėjo kaustyt:

Tak tak tak, tuk tuk tuk,

Tak tak tak, tuk tuk tuk.

Ir apkaustė.

Atėjo pas jį pėmpė:

– Jau man laikas važiuot šiltan kraštan. Apkaustyk, geny kalvi, man ratus.

– Apkaustysiu.

Ir tai pradėjo kaustyti:

Tak tak tak, tuk tuk tuk,

Tak tak tak, tuk tuk tuk.

Ir apkaustė. Ir toji išvažiavo.

Paskiau atėjo pas jį gervės, didelis didelis gervių būrys.

– Kalveli geny, ar neapkaustytum mum ratų?

– Nu, apkaustysiu – atvežkit.

Atvežė ratus, tai pradėjo kaustyti:

Tak tak tak, tuk tuk tuk,

Tak tak tak, tuk tuk tuk.

Apkaustė. Paskiau gerai kaip išgėrė, užkando, tai genys truputį pasigėrė ir užmigo. Svečiai išvažiavo, o jis vargšelis ir atliko čionai. Kai truputį pamiegojo – atsirado jau sniego ir užšalo – kurgi važiuosi, – ir žiemoja.

Ir šiemet čionai bus, žiemos.

130. MELETA – VELNIO PIEMENĖ

Meleta juodoji ganius pas velnią bandą ir praganius visus jo gyvulius. Tai velnias jai kaip metęs su akmeniuku į pakaušį, ir pramušęs kruvinai. Užtai

juodosios meletos ir dabar pakaušis raudonas, o ji vis lekiodama tebešaukia tuos velnio galvijus:

– Tprus, tprus!

131. ŽVIRBLIO MOKSLAS

Kartą nuėjo žvirblis pas vieversį prašyti, kad šis išmokytų jį giedoti. Matai, žvirblis neturėjo jokio balso ir norėjo pramokti tokių gražių giesmių kaip vieversys. Vieversys sutiko ir ėmė žvirblį mokyti, bet kai tik tai ištarė žodį „čivir vivir“, žvirblis nustojo vieversio pamokos klausyti. Nustojo klausyti ir ėmė pats giedoti:

– Čia čiau, čia čiau!

Paskum nuskrido ir sako:

– Dabar aš jau moku giedoti, užteks man tų mokslų!

Užtai ir dabar žvirblį vadina čiauškiu, nes jis visuomet čiauškia, o kitaip giedoti nemoka.

132. VOLUNGĖS IR PUTPELĖS MAINAI

Volungė mainė su putpele arkliais, ir volungė laimėjo. Iš džiaugsmo volungė šeria arkliui ir rėkia:

– Išt ci ci, išt ci ci!

O putpelė, norėdama atsimainyti, šaukia:

– Put, palauk! Put, palauk!

133. TUTLIO IR GRIEŽLĖS BALSAI

Kitą kartą tutlys pasiskolino iš griežės duonos. Paskui gražino du kepalu. Griežė reikalauja trijų: tiek buvę imta. Liudininkų nėra. Ginčui spręsti pasirinko gegužę. Ta, nenorėdama supykinti nei griežės, nei tutlio, pareiškė:

– Aš, moteriškė, negudrią galvą teturiu, galiu suklysti. Neužilgo aš išperėsiu vaiką, tas užaugęs išspręs judviem bylą: jis, kaip vyriškis, bus gudresnis.

Bet kad nepastatytų nė savo vaiko keblion padėtin, ji pati vaikų neperi – deda kiaušinius į kielės lizdą. O tutlys su grieže, laukdami bylos sprendimo, vis tvirtina: vienas – du du, antras – trys trys. O gegužė, juos gudriai nuvylius, pakukavus tankiai nusikvatoja.

134. ŠVEDŲ ŠUNYS

Kitą kartą švedai gaudė žmones. Nelabai jie sugaudydavo. Na ką darys? Tada tie švedai ėmė parsivežė pempes. O nuo pempių pasislėpti negali. Jos tikrai kaip šunys yra. Jau pempės kame kriokia, tikrai žinok, kad eina kas: ar lapė, ar žmogus. Nu ir jos pasako – į tą vietą eik, ir rasi ką nors.

Senieji žmonės ir sako, kad pempės – švedų šunys.

135. TINGINĖ PEMPĖ

Kai visi šieną pjovė, pempė nėjo, išskrido kitan kraštan.

Ir dabar ji išskrenda, neina šieno pjaut, kai pamato dalgį kur nors pamiškėj.

136. SKRUZDĖS IR VARNŲ GINČAS

Kitą kartą varnas ir skruzdė ginčijosi, katras jųdviejų daugiau pakels. Skruzdė sakėsi, kad ji pakelsianti tris kartus daugiau už varną. Bet varnas, žinoma, netikėjo ir, tą girdėdamas, juokėsi. Į jų kalbą įsikišo dievas, kuris suprato skruzdės kalbą. Jisai paėmė svarstyklės, pasvėrė tiek alavo, kiek svėrė skruzdė. Skruzdė, žinoma, tuojau paėmė ir nunešė alavą. O varnas savąjį gabalą vos tik galėjo pajudinti. Taigi dievas ėmė ir nubaudė varną: jis leido skruzdėms papjauti visus varno vaikus.

Dabar kiekvieną pavasarį varnas peri vaikus tuo laiku, kol dar skruzdės tebėra neatgijusios.

V. ŽUVYS, ROPLIAI, VABZDŽIAI

137. ŽUVŲ SPARNIUKAI

Žuvis yra priešinga dievui. Jis davė jai sparniukus, kad labai aukštai skraidyti galėtų, vos ne už debesų. Ji supyko ant dievo:

– Kam man davei sparniukus? Mane nušaus! Leisk mane vandenin.

Dievas ir įleido su visais sparniukais.

Tai ją dabar kiekvienas vaikas gali pagauti.

138. PAGYRŪNĖ ŽUVIS

Ponas dievas, sukūręs žuvį, paleido į vandenį ir sako:

– Būk vikri!

Žuvis atsakė:

– Jei kas mane sugaus, gyvą tekepie.

Dėl to žuvis ir kepama taip ilgai nedvesia.

139. LYDYS – ŽUVŲ KARALIUS

Kristui keliaujant kartą prireikė persikelti per upę. Jis tuo laiku ėjo vienas be apaštalu. Per upę nebuvo nei liepto, nei tilto. Valties aplinkui irgi nebuvo matyti. Vakaras artinosi, ir Kristus turėjo skubėti. Bestovėdamas pastebėjo plaukiant lyną ir paprašė, kad jį perkeltų per upę. Lynas nepažino Kristaus. Mat jis paprastai didelis miegalis, o čia buvo vakaras, todėl ir visai apsnūdęs plaukė. Į Kristaus prašymą tik sumurmėjo:

– Noriu miego, matai, kad vakaras! – ir nulindo į dumblą.

– Tu visuomet lindėsi dumble! – nubaudė jį Kristus.

Iki šiol lynai visą laiką gyvena dumbliname dugne.

Pro šalį plaukė ešerys. Kristus kreipėsi į jį. Nors jis irgi buvo didelis tinginys, tačiau apsukrus, tuoj pastebėjo, kas per dalykas.

– Viešpatie, aš toks mažiukas, nė nepakelsiu tavęs. Mano nugarą šiurkšti – tu įsidursi, ant manęs atsisėdęs, – teisinosi ešerys.

– Tu visada liksi toks neūžauga ir tau ant nugaros augs aštrūs dygliai! – nusprendė Kristus.

Pasirodė lydys. Jis bematant Kristų pernešė per upę. Atsidėkodamas Kristus jam pasakė:

– Tu savo galvoj nešiosi visus mano būsimos kančios įrankius. Be to, būsi stipriausias ir didžiausias ežeruose ir upėse. Tavo mėsa bus skaniausia. Tave aš skiriu ežerų ir upių karaliumi!

Iš tiesų, lydzio galvoj yra kaulų kryžiaus, ieties, replių, vinių, kūjo pavidalo.

140. LYDEKOS PYKTIS

Kadais, seniai tai buvo – žuvys rinko sau karalių. Lydeka žuvų susirinkime ir sako:

– Aš esu pati didžiausia ir pati stipriausia, tai aš ir esu jūsų karalius.

O visos žuvys atsakė lydekai:

– Maža, kad tu esi stipri ir didelė. Sako, yra valstybių ir didelių, ir mažų, bet kartais stiprią ir didelę nugalė maža valstybė. Tai mes tavęs už karalių nepripažįstam.

– Tai ką jūs pripažįstat už karalių, jei ne mane?

– O, – sako, – ešerį. Ešeris tai mūsų karalius, nes jis gerai spygliuotas.

Na gerai, ir pradėjo lydeka pult ant ešerio spyglių. Ešeris į ją vis uodegą suka, nes lydeka nuo galvos galėtų jį praryti, o kaip nuo uodegos – pastato spyglius – tai ir negali jo priveikt.

Iš to pykčio lydeka dabar visas žuvis gauda ir ryja.

141. EŠERIO DYGLIAI

Seniau ešerį labai gaudydavo kitos žuvys. Jis nuėjo pas dievą ir sako:

– Viešpatie, duok man tokį ginklą, kad galėčiau nuo žuvų apsiginti.

Dievas metė jam saują adatų ir sako:

– Kokia žuvis norės tave praryti, tu tuoj kišk tas adatas.

Ešeris dabar turi tas adatas ir daro taip, kaip liepė dievas.

142. PLEKŠNĖS SNUKIS

Kai dievas sukūrė pasaulį ir gyvulius, tai davė visiems vardus. Norėdamas sužinoti, ar visos žuvys žino savo vardus, pradėjo jas klausinėti. Visos žuvys žinojo. Plekšnė girdėjo, kaip dievas jos vardą šaukė, bet tyčia neatsiliepė. Tada dievas dar smarkiau šūktelėjo:

– Plekšne, plekšne!

Plekšnė savo snukį suraukė ir pamėgdžiodama atsakė:

– Plekšne, plekšne!

Dievas labai už tai supyko ir padarė, kad visos plekšnės iki šios dienos turi kreivą snukį.

143. VIENAŠONĖS ŽUVYS

Erodas valgė vakarienę. Valgė žuvį, ir buvo žuvies visas vienas šonas nuvalgytas. Tiktai užgirdo, kad kažkas dunktelėjo.

– Kas gi čia? – klausia Erodas.

– Kristus iš numirusių atsikėlė, – atsakė kiti.

– Jau kaip šita žuvis nepasidarys gyva, taip ir Kristus neprisikels, – pasakė Erodas.

Tiktai žiūri – kad kruta žuvis. Tai ją mariosna ir paleido. O kaip jos buvo pusė nuvalgyta, tai ir atsirado vienašonės žuvys.

144. ŽUVYS IR VĖŽYS

Žuvims ir vėžiui buvo paskirta atgaila. Atgailavo jie medy. Kai pasibaigė atgaila, dievas juos paleido vandenin. Gera žuvelei vandeny – ir plaukia sau. Iš to didelio džiaugsmo pasakė:

– Aš galiu ir be dievo gyvent!

Dievas užpyko ant žuvies už tokį pasakymą ir paleido žveją, kad ją pagautų.

O vėžys atgailavo aklas. Įleido jį vandenin, ir jau plaukia jis. Taip gera!

– Palauk, vėžy, – sako dievas, – aš tau akis įdėsiu.

– Kišk užpakalin, – atsakė vėžys.

Dievas ir įkišo užpakalin.

145. VĖŽIO AKYS

Dievas sukūrė gyvūnus. Mato, kad jiems kažko trūksta. Tada padarė akis, sušaukė visus ir dalija:

– Dvi akys laputei, dvi ežiukui, dvi pelytei, dvi... ir t. t.

Išdalijo visiems po dvi akis, tik pamiršo atiduoti vėžiui. Pastebėjęs savo klaidą, ištiesė ir vėžiui. Užpykęs vėžys sako:

– Kišk į užpakalį tas akis.

Dievas taip ir padarė.

Visų akys priekyje dabar, o vėžio užpakalyje, ir jis vaikščioja atbulas iki šiol.

146. VĖŽIO MALŪNAS

Iš visų žvėrių, katruos dievas sukūrė, mandriausias buvo vėžys, nes jis buvo malūnininku. Malęs keletą metų, jis pradėjo vogti. Bet taip jam nesisekė, kad visados jį sugaudavo. Tada jis atėjo pas dievą ir prašo, kad duotų jam į užpakalį akis, nes nemato, kaip jį nutvers už svetimą daiktą. Dievas, neilgai laukęs, išėmė akis iš jo kaktos ir įdėjo į užpakalį. Turėdamas akis užpakaly, vėžys visai turėjo perstoti vogti, nes negalėjo greit paeiti. Tada jis atėjo pas dievą ir prašė, kad dievas jam duotų akis ir užpakaly, ir priešaky. Bet dievas atsakė:

– Niekam aš nedaviau po keturias akis, ir tu negausi!

Tada vėžys, supykęs ant savo kūrėjo, nunešė prie upės visus daiktus, kurie priklausė prie jo malūno, ir, suvertęs į upę, pasistatė sau mūrinį malūną – urvą krante.

Praėjo keletas dienų, upė užtvino ir jo malūną visai sugriovė, o jis, sugavęs vienas tik girnas, pasiliko vargšas.

147. APYNYS IR VĖŽYS

Senų senovėje keli šventieji ėjo per žemę mokyti žmonių. Dievas norėjo sužinoti iš apynio ir vėžio, kur nuėjo šventieji, – ar jie sakys teisybę. Apynys parodė dievui į viršų. Dievas liepė sekti ir jam į viršų. Todėl apynys ir raitėsi į viršų. O vėžys parodė atgal su ranka. Dievas ir jam liepė eiti atžagariom. Todėl ir dabar vėžys rėplioja atžagariom.

148. VARLĖS SNUKIS

Žmonės sėjo rugius, o varlė pasakė:

– Tegu sėja, aš juos prarysiu.

– Neprarysi! – pasakė jai dievas ir užrakino snukį.

Tai ir po šiai dienai, kai rugius sėja, varlių snukis užaugęs.

149. NUBAUSTA VARLĖ

Kai Erodas gaudė mažus vaikus, Juozapas, Marija ir Kristus bėgo į Egiptą. Erodo sargybiniai vijosi. Bėgo jie per lauką, o ten žmogus buvo atsivežęs rugius sėti. Jie ir sako jam:

– Rytoj ateik su dalgiu tų rugių pjaut, kad šiandien sėji. O kad kas klaus, ar nematei tokių bėgant, tai pasakyk: „Tada mačiau, kai rugius sėjau.“

Sekančią dieną atėjo žmogus, žiūri – rugiai išaugo. Pjaus su dalgiu. O ir tie jau atsigena, klausia:

– Ar nematei bėgant?

Jis sako:

– Mačiau, kai rugius sėjau.

Tai tie ir sako:

– Kvailas žmogus. Pern sėjo – matė, o dabar pjaudamas dar sako.

O varlė atsiliepė:

– Vakar! Vakar!

Tai dievas tai varlei ir užrakino dantis nuo švento Baltramiejaus (dvidešimt ketvirtos rugpjūčio). Kai pradeda rugius sėti, ir nutyla varlės.

150. VARLIŲ KRAUJAS

Kartą sumanė saulė tuoktis. O varlės galvoja: „Dabar viena jau visas balas išdžiovina, o kai bus dviejuos, dar vaikai, – tai niekur balelės nerasi!“ Ir susitarę nuėjo dievui skųstis, bet jo namie nerado. Kai dievo nerado, tai saulė sužinojusi sako:

– Šviečiau ir šviesiu, šildžiau ir šildysiu, bet šitų bjaurybių mano spinduliai nepasieks!

Ir dabar užtai varlių kraujas šaltas iki šiai dienai.

151. SKUNDIKAS VORAS

Skruzdėlė po žemę bėgiojo, kur artojas arė. Jis tuomet valgė pietus. Ir pametė labai mažą trupinėlį duonos. Voras paėmė tą trupinėlį duonos ir bėgo į dangų pas dievą apskųsti artoją, kad jis mėto duoną kepalais, kad dievas neduotų artojams duonos. O skruzdėlė, pamačiusi vorą blogai darant, bėgo paskui pasakyti, kad neteisybė – netyčia pametė žmogus mažą trupinėlį duonos. Bet voras nubėgo pirmas ir skundė, kad žmonės mėto kepalais duoną. Skruzdėlė bebėgdama iš didelio nuovargio pertrūko pusiau. Skruzdėlė atskubėjusi sakė:

– Dieve, neteisybė: žmogus tik mažą trupinėlį pametė duonos. Voras meluoja!

Tada dievas skruzdėlę šiek tiek pagydė ir paleido atgal, padėkojęs jai už gerumą, o vorui davė ranka per nugarą – kad net duonos trupinys prilipo ant nugaros. Nuo to laiko jis nešioja kuprą, o skruzdėlė pertrūkus.

152. VORAS IR SKRUZDĖLĖ

Nuėjo kadais voras pas dievą ir sako:

– Šitoj skruzdėlė yra labai gobši, – sako, – ji viską praryja, suneša savo lizdan, kad per ją nieko negalima paragaut ko skanesnio.

Dievas paklausė vorą:

– Tai neįau ji taip daug ryja, kad tu nieko per ją negali ir paragaut?

Davė angelui diržą:

– Eik, – sako, – tu jai pilvą sujuosk, kad ji taip daug neryt. Matai, ateina ir skundžias.

Angelas, kai nuėjo, pamatė, kad skruzdėlės sandėly nieko nėra prinešta. Na tai vis tiek, kaip buvo jam liepta, skruzdėlę sujuosė. O voras dar vis tupėjo pas dievą.

Grįžus angelui, dievas paklausė:

– Na ką tu matei taip daug prinešta pas skruzdėlę?

– O nieko, – sako, – ir vienam kartui nebuvo ko pavalgyti.

Tai tada dievas papyko, paėmė didelį kamuolį, kaipgi duos pečiūsna vorui!

– Ok tu melagiau, – sako, – ir nešiosi, – sako, – per visus amžius tą kamuolį ant kupros!

Ir voras kuprotas pasidarė, o skruzdėlė kaip buvo apjuosta, taip ir iki dabar vis plona.

153. VĖŽLYS, VORAS IR BITĖ

Gyveno moteris. Dieną ir naktį ji dirbo, kad išmaitintų ir aprengtų tris savo dukteris. Ir išaugo trys dukros, linksmos ir žvalios. Viena po kitos ištekėjo ir paliko

motinos namus. Praslinko keletas metų. Sunkiai susirgo motina ir siuntė pas savo dukteris rudąją voverėlę.

– Pasakyk joms, širdele, kad skubėtų pas mane.

Vyriausioji, išgirdusi iš voverėlės liūdną žinia, atsiduso:

– Aš mielai eičiau, bet pirma turiu iššveisti šiuos du dubenis.

Tada voverėlė supyko.

– Tai būk tu su jais amžinai neperskiriama!

Dubenys greitai nušoko nuo stalo ir apkabino vyriausiąją dukterį. Ji puolė žemėn, atsiduso, pavirto dideliu vėžliu ir iššliaužė iš namų.

Pasibeldė voverėlė pas antrąją dukterį.

– Oi, – atsakė toji, – aš tuojau bėgčiau pas motiną, bet labai užimta: turiu iki mugės audimą išausti.

– Na ir ausk visą gyvenimą, niekad nesustodama! – tarė voverėlė.

Ir antroji duktė pavirto voru.

O jauniausioji maišė tešlą, kai voverėlė pas ją pasibeldė. Duktė, netarusi nei žodžio, net rankų nenusišluosčiusi, bėgo pas savo motiną.

Trečioji duktė gyveno ilgus metus, ir visi ją mylėjo. O kai atėjo laikas mirti, ji pavirto auksine bitele.

Visą vasarą kas miela dienele renka bitutė žmonėms medų, ir jos pirmutinės kojelės visada aplipusios saldžia tešla. Dėl to žiemą, kai viskas aplinkui žūva nuo šalčio, bitelė miega šiltame avilyje, o nubudusi valgo tikrai medų ir cukrų.

154. SLIEKO PIRŠLYBOS TŪKSTANTKOJEI

Sliekas veda žmoną tūkstantkoję. Sliekas eina į piršlius pas tūkstantkoję. Nuėjęs ir klausia:

– Ar tu tikrai už manęs tekėtai? Aš jau, – sako, – namą baigiu statyt.

Tūkstantkojės seserys klausia jos:

– Ar tu tikrai nori tekėti už slieko?

Ji atsakė seserim:

– Tikrai tekėsiu. O ko, ar aš negyvensiu – jau ir namą baigia statyti; bus gerai!

Kai tūkstantkojė pasakė savo seserim, tai jos iš pavydo ėmė jai peikti:

– Kur tu tekėsi! Netekėk! Jis toks ilgas vyras – reiks jam ilgus marškinius siūt, kiek tau reiks dėl jo dirbt!

O tūkstantkojė neklauso seserų, sako:

– Eisiu, jei tik mane ims.

Mato seserys, kad nieko nepadarys, tai jos nuėjo pas slieką ir jam sako:

– Ar tu ją imsi?

Sliekas sako:

– Imsiu.

O tos šimtakojės seserys sako:

– Gerai apsigalvok, gerai! Kiek jai reiks batukų: penkių šimtų raudonų, šešių šimtų juodų. Tai kai tu ją apausi, tai kai ji ims šokti, trepsėti, tai tau ir naujo namo naujas grindis sulaužys.

Iš pavydo tūkstantkojės seserys sliekui ją supeikė. Sliekas supyko, tų kalbų pasiklausęs, ir liko nevedęs.

Tai ir dabar sliekas tebestato po žeme namus, o tūkstantkojė liko netekėjusi – tai ir guli prieš saulę po šiekštu.

155. GYVATĖ

Kitą kartą dievas liepė visiems austi drobę. Gyvatė nepaklausė ir neaudė. Todėl dabar negali įkasti per drobę.

156. KIENO KRAUJAS GARDŽIAUSIAS

Kai nuo tvano visi buvo susėdę laivan, pelė pragraužė skylę laivo dugne. Nėr kuo tą skylę užkišt. Tai gyvatė užkišo savo uodega, kad vanduo neitų laivan. Gyvatė išgelbėjo laivą nuo paskendimo. Tada ji reikalavo, kad jai už tai duotų suryt, kas turi gardžiausią kraują. Išsiuntė uodą, kad paragautų visų gyvių kraujo ir atskridęs pasakytų, kieno gardžiausias. Grįžta uodas, kraujo priragavęs, ir jį sutinka kregždė. Tai ji klausia:

– Na, kieno kraujas gardžiausias?

– Žmogaus, – atsakė uodas.

Tąkart kregždė ėmė jam ir nuplėšė apatinę lūpą. Jis atskridęs negalėjo pasakyti nė žodžio, tiktai zirzė. Niekas negali suprast, ką jis sako. Atskridus kregždė pasakė:

– Aš suprantu, ką jis sako.

– Na ką?

– Jis sako, kad gardžiausias kraujas – tai varlės ir gyvatės.

Gyvatė, išgirdusi tokį žodį, supyko ant kregždės ir išplėšė jai uodegos galą.

Nuo to kregždės uodega nelygi. Gyvatė ryja tik varles. Uodas negali nieko kito, tiktai zirzia.

O žmonės už tai, kad kregždė išgelbėjo žmogų nuo gyvatės, ją myli ir leidžia jai sukti lizdus savo namų pastogėj!

157. MAINAI

Buvo taip: dievas velnią apvylė. Velnias pasirūpino bites, o dievas turėjo šituos varmus, kur kanda karves, arklius. Dievas regi, kad bitės medų nešioja. Ir dievas užsinorėjo medaus. Tada sako velniui:

– Duok, pamainysim: tu man duosi bites, aš tau – varmus.

Tada velnias sako:

– O gal tu mane apvils, gal negerai bus? Kad galėt atsimainyt!

Dievas sutiko. Ir jau reikia pasakyti, kada atmainyti, jei negerai velniui bus varmai. Jis gi nežino, gal tie varmai bus geriau kaip bitės. Tada dievas sako:

– Tada atsimainysi, kai nubyrės visi lapai nuo medžių.

Velnias gi žino, kad rudenį nubyrės. O dievas tada išgalvojo pušį ir eglę, kurių lapai niekada nebyra. Kada velnias ateina rudenį pas dievą, kad jau lapai nubyrėjo, tada dievas sako velniui:

– Argi aklas, pasidairyk, – ar nubyrėjo?

Velnias pasidairė – kad yra. Ir paliko dievui bites. O dievas davė žmonėm ir pasakė:

– Kur bitės, ten perkūnas nedauš niekada.

158. BITĖS GINKLAS

Dievas sukūrė visus gyvulius ir leido kiekvienam pasirinkti sau ginklą. Kiškis pasiėmė ilgas kojas, ežys aštrius ir smailius dyglius, šuo aštrius dantis, ožys smailius ragus. Kai atėjo eilė bitei, ji prašė dievo tokio geluonio, jog kiekvienas gyvulys, kurį ji įgelsianti, mirtų. Bet to ji negavo, atvirkščiai – jei kam nors įgels, pati turės mirti.

Taip ir yra.

159. MUSĖS NUOPELNAI ŽMOGUI

Sakoma, kad ugnies į peklą pats pirmas buvo nuėjęs šuo. Pavogęs ją, nešęs nešęs ir pavargęs atsigulė. Pamatė jį katė. Prisėlino ir, pavogusi ugnį iš šuns, nunešė toliau. Bet ir ta pavargo. Atsisėdo ant griovio ir užsnūdo. Pamatė tai musė. Priskridusi čiupo ugnį ir parnešė į žmogaus namus. Todėl musė dabar visur kartu valgo iš vieno dubens su žmogumi.

160. UODŲ IR BLUSŲ KILMĖ

Velnius kitą kartą sakęs:

– Pone dieve, aš padirbsiu tokius smulkius musulėlius, kad tu jų niekaip neatsiginsi.

Ponas dievas sakęs:

– Padirbk, padirbk!

Velnius padirbęs daugybę uodų ir paleidęs naktį. Ponas dievas susikūręs ugnele – uodai per dūmus nė viens neina. Daugiau ponas dievas sakęs:

– Nu, aš sutversiu mažus vabalėlius, tu ar atsiginsi?

Velnius sakęs:

– Atsiginsiu.

Ponas dievas sukūręs blusas. Tas kai paleidęs, tai velnius vos ant vagelio susirietęs iškentėjęs.

VI. MEDŽIAI, JAVAI, GĖLĖS

161. MEDŽIŲ KALBA

Seniau kalbėjo medžiai. Tai kai žmonės nueidavo pjaut medžių miškan, jie labai gražiai prašydavosi ir atsiprašydavo, kad jų žmonės nekirstų. Tai priaugo medžių labai daug, nes jų niekas nepjaudavo. Tada dievas užgynė jiems kalbėt.

162. GAILESTINGI MEDŽIAI

Kregždės už visus paukščius greitesnės. Susirinko visi paukščiai ir nežino, kur tokį kraštą surasti, kur žiemoti galima. Kregždę paleido – ir ji surado šiltą kraštą. Tada paukščiai skrido į šiltus kraštus. Kregždei buvo lengva skristi, nes skrisdama maistą randa. Ji atsiskyrė nuo kitų. Viena kregždė palaužė koją, ateina miškan ir sako:

– Kur man prisiglausti, niekur nerandu vietos.

Prie kadagio prieina. Tas priglaudžia.

– Aš tau maistą duosiu.

Pušis, eglėle sako:

– Galėsi prie mūs prisiglausti!

O kiti, kurie nepriglaudė, tai žiemą be lapų, už tai, kad nepriglaudė kregždės.

163. AKLAS UOSIS

Visi medžiai turi akis ir mato. Tai jie sprogsta laiku. O uosis iš savo puikybės kažkada apako. Tai jis dabar kitų medžių klausia:

– Ar jūs jau išsprogę?

Medžiai sprogdami juokias iš jo, sako:

– Kad dar ne!

Kada medžiai jau seniai su lapais būna – pasako uosiui:

– Ko tu vis nuogas? Mes jau seniai išsprogę!

Tada uosis labai skubiai išsprogsta.

Pagyvenęs uosis iki rudens, klausia vėl medžių:

– Ar jūs jau be lapų?

Medžiai jam sako:

– O, jau seniai!

O dar jie būna su lapais – juokias iš uosio. Tada vėl jis vieną dieną nuberia savo lapus, nes jisai aklas.

164. KODĖL ALKSNIS RAUDONAS

Kadais per žemę vaikščiojo velnias. Beeidamas užėjo tokion vieton, kur buvo šuva palaidas, bet labai piktas. Velnias priėjo per arti namų. Šoko šuva ant jo. Gerai velnias bėgo, o dar geriau jį šuva vijo. Neturėdamas kur dėtis, velnias šoko medin. Tuo kartu šuva privijo ir įkando jam koją. Na, žinoma, iš žaizdos ištekėjo kraujas. Tas medis, kur velnias buvo išokęs, buvo alksnis.

Užtai dabar alksnio medis raudonas.

165. PERSIGANDUSI EPUŠĖ

Dievas sukūrė visus medžius ir liepė visiems budėti, nemiegoti.

Viena epušė užmigo. Pabudusi žiūri – velnias sėdi jos viršūnėje. Labai persigando ir ėmė drebėti.

Ir šiandien epušė tebedreba. Visi medžiai pyksta ant jos ir barasi:

– Epušė, epušė! Tu šlami, šlami ir nė vienos valandėlės nenustoji. Kliudai mums vakarinių varpų skambėjimo klausytis.

166. KODĖL EPUŠĖ DREBA

Kada Kristų Judas išdavė ir iš gėdos nubėgo pasikarti, visi medžiai budėjo ir nė vienas jo nepriėmė ant savo šakų. Tik tai viena epušė miegojo. Pabudusi ji pamatė pasikorusį Judą ant savo šakų, nusigando ir pradėjo labai drebėti.

Ir nuo to laiko epušė dreba.

167. MINKŠTAŠIRDĖ EPUŠĖ

Epušę tai prakeikė ponas Jėzus. Mat kai Judošius pardavė jį žydams ir norėjo nuo sąžinės graužimo pasikart, tai nė vienas medis jo neprisileido. Kai tik jis prieina artyn, tai ir užriečia šakas aukštyn, kad nepasiekt. Tik kai priėjo prie epušės, ta pasigailėjo – nepakėlė šakų. Užtat Judošius ant jos ir pasikorė. Nuo to karto, kad ji buvo tokios minkštos širdies, tai dievas tokią ir paliko visą gyvenimą.

Užtat dabar retai rast tokia epušė, kad nebūt išpuvusia šerdim, – „minkšta“. Ir ji laikoma prasčiausia iš visų medžių.

168. LAZDYNAS

Marija su kūdikėliu Jėzum ėjo, ir užkilo didelė audra. Nė vienas medis nepriėmė pasislėpti, tik lazdynas, – ir jis savo šakom apgaubė.

Na tai ir dabar jo šakos linksta į žemę, ir jo niekuomet netrenkia perkūnas.

169. LIŪDINTYS BERŽAI

Kai šventoji šeimyna bėgo iš Egipto, tai pakelėj beržai, nuleidę šakas, verkė jų, gailėjo.

Užtai ir dabar beržai pakelėse liūdi nuleidę šakas.

170. RUGIŲ VARPOS

Boba kepė blynus, ir vaikas susišiko. Tai ji ėmė, blynu vaiką nušluostė ir numetė. Lig tol būdavo varpos per visą šiaudą. Už tai žmonės duonos ir netausodavo, nei duonos, nei blynų. Dievas užpyko ant žmonių, kad taip nebrangina jo dovanos, ir pradėjo braukyt varpas. Šuva pamatė, kad dievas brauko varpas, tai pradėjo prašyt dievo, kad nedaryt bado. Dievas šunio prašymo paklausė ir paliko varpas tiek, kiek šuva apžioja.

Nuo to laiko žmonės ir gyvena iš šuns dalies. Gera šeiminkė, duoną kepdama, ir šuniui pakepa bandelę.

171. AVIŽA IR MIEŽIS

Išdygo aviža su miežiu, ir jie abudu augo. Ir miežis pasistengė avižai mažą. Aviža nešiojas prie savęs susukusi. Miežis, kai prinoko anksčiau, skubinosi į svirną pirma. O aviža užpykusi, kad ją apgavo ir paliko, paėmė pagalį, kai paleido į miežį – ir įstrigo. Ir dabar miežis nešiojasi.

172. RUGYS, MIEŽIS IR AVIŽA

Rugys, miežis ir aviža susitarė žiemoti lauke. Avižai vienai šalta pasidarė, ji ir sako jiems:

– Leiskit mane namo, aš pasiimsiu savo dukrele, mum dviem susiglaudus bus šilčiau.

Aviža, kai nuėjo, ir negrižo. Tai kaip ji norėjo būt dviejuos, taip ir liko – vienoj makštelėj visada po dvi.

O miežis, kai tik pasirodė šalna, pabūgo šalčio ir, nekláusęs rugio, ukadai namo. Tik rugys, paėmęs lazda, kaip mes jam – ir pataikė stačiai užpakalin, – lazda ir įsibedė. Tai jis dabar su lazda – su akuotu.

O rugys išlaikė sutartį, peržiem išbuvo lauke. Užtat jis švarus, be jokio akuoto.

173. LINAI

Linus išgalvojo dievo motina. Kai moterys darbo neturėjo, tai labai pletkus vedžiojo. Dievo motina rado kokius gelsvus grūdelius ir juos pasėjo. Iš tų grūdų

išaugo linai. Tada ji išgalvojo juos verpt, aust – ir moterim darbo pramanė. Tada moteris pradėjo dirbt ir nustojo pletkavot.

Velnius užtai linų nemyli, kad juos išgalvojo dievo motina.

174. NEGAILESTINGI DOBILAI

Kai Kristus mirė ant kryžiaus, tai visi žolynai nuliūdo. O dobilai nė kiek, kaip žydėjo, taip ir žydi. Jie negailestingi. Užtat jų bažnyčia nešvenčia ir bitės neima medaus. Jei bažnyčion ir nuneši, tai prie jų šventimas nelips.

175. NEUŽMIRŠTUOLĖ

Kūrėjas sukūrė gėles ir kiekvienai gėlei davė vardą. Bet kokį tai gėlei buvo davęs, aš nežinau. Ta gėlė suprato kūrėją, o kadangi savo vardą buvo užmiršusi, nuėjo ir sako:

– Kaip mano vardas? Aš užmiršau.

Kadangi kūrėjas žinojo, kad ji suprato, tai pasakė:

– Kad tu mane supranti, tai neužmiršk manęs.

Ir ta gėlė palaikė tą vardą.

176. ŽIBUOKLĖS NEAPYKANTA

Grybas abriedukas norėjo kadaise vesti žibuoklę. O jai jis labai nepatiko.

– Geriau jau aš mirsiu negu tekėsiu už tokio bjauraus grybo!

Ir pavasarį, kai tik abriedukai ima augti, žibuoklės numiršta ir nebežydi jau.

177. ŽOLĖ NUO GYVATĖS

Gyvatė sako:

– Kai įkąsiu, žmogus numirs.

Dievas sako:

– O aš tokią žolę išleisiu.

– O aš tos žolės atkąsiu šaknį.

Dievas padarė be šaknies, kad gyvatė neturėtų ką nukąsti. Tokie geltoni kvietkučiai ant kelio auga. Žolelės kočiukas yra, o tam kočiuky skylėlė.

Kai šunį įkanda gyvatė, šuo laksto, uodžia, o kai tik tą žolę randa – nukanda.

178. IMBIERO ŠAKNIS

Kažkur vaikai susigavo mažą gandriuką ir augino augino. Pavasarį, tėvui liepus, išleido. Išleido, per vasarą nėra ir nėra. Rudenį, susigrupavus skristi, atskrido tan kieman, pakaleno pakaleno ir nuskrido su kitais skrendančiais. Per žiemą prabuvus, pavasarį mato: atskrenda su pagaliu snape. Jis eina eina su tuo pagaliu pirkion, ir padėjo imbiero šaknį – iš šilto krašto atnešė.

Nuo to laiko atsirado imbiero, ir žydai jo vis dar tebeturi (mat skalsus) ir pardavinėja.

179. GRYBŲ KILMĖ

Mano tėvas liuob taip pasakos:

Vaikai, ar jūs žinot, iš kur grybai atsirado? Sako, ėjo dievas su šventu Petru, kai vaikščiojo ant žemės. Ir šventas Petras, eidamas pro rugių lauką, nuskobė vieną varpelę. Nuskobė ir pakando grūdėlį išėmęs. Dievas ir sako:

– Ko lieti? Juk jis ne tavo. Spjauk lauk tą grūdėlį.

Tas išspjovė. Dievas ir sako:

– Iš to grūdelio išdygs grybelis, te būna neturtingam žmogui.

180. GRYBŲ SPALVA

Iš pradžių grybai buvo visi vienoki, nebuvo nei raudonų, nei geltonų, nei juodų. Ir visi buvo nenuodingi. O musė buvo labai bloga, visur platino visokius mikrobus. Tada sugalvojo ir grybus apnuodyt. Tai padarė grybų balių, aprengė juos visokiais spalvotais rūbais, o kartu ir nuodijo. Kiekvienam nustatė vietą, kur augt: vienam po pušim, kitus po egle pastatė, trečius po beržu, ketvirtus po ąžuolu. O voras labai ant musės buvo piktas už tai, kad ji jam ant nugaros kryžių pastatė ir du taškus – kaip kryžiuočiu. Tai jis medy pastatė tinklą ir pagavo musę. O kai pagavo, tai ir suėdė. O grybai tada taip ir liko aprengti spalvotais rūbais, nes musės nebuvo – ir nebuvo kam juos nurengt. Ir nuodingų tada atsirado.

181. DEGTINĖS PRIGIMTIS

Dievas pasėjęs vynuoges. O velnias priėjęs ir palaistęs, pirma beždžionės krauju, antrąkart liūto, o trečiąkart – kiaulės. Tai žmogus, kai išgeria degtinės, – iš pradžių raudonas, linksmas, juokias, šoka, kraipos kaip beždžionė. O kai labiau pasigeria – piktas ir stiprus kaip liūtas. O kai visiškai pasigeria, tai purvyne išsivolioja ir užmiega minkštai kaip kiaulė.

182. TABAKAS

Dievas, sukūręs medžius, augalus, žoles, nebuvo paskyręs žolėms vardų. Tuomet vieną kartą liepė susirinkti visoms žolėms. Prisirinko daugybė žolių. Dievas pavadino jas įvairiais vardais.

Po kurio laiko, kažkur eidamas, rado lyg matytą žolę. Dievas paklausė žolės, koks jos vardas. Žolė atsakė:

– Viešpatie, aš jokio vardo neturiu.

Dievas vėl sako:

– Tai tu nebuvai atėjusi, kai aš visoms žolėms skyriau vardus?

– Ne, – atsakė žolė.

– O kodėl nebuvai? – klausia dievas.

– Todėl, kad mane paragavęs Adomas apspjovė, o tai pastebėjusios, kitos žolės mane dar labiau apspjaudė. Dėl to, viešpatie, aš nediršau tau pasirodyti.

Dievui pagailo žolės, ir jis pasakė:

– Nuo šiol žmonės ims tave gerbti ir daug kas pamils, o tu pati vadinsies tabakas.

Taip ir įvyko: žmonės ėmė rūkyti tabaką ir visuomet su savim nešiotis, bet visuomet labai spjaudosi jį rūkydami, kaip tos žolės kad jį apspjaudė.

183. TABAKAS IR PAPIROSAI

Numirė vieno velniuko mama. Jis nuėjo pas kaimynus, pasakė, kad jo mama numirė, ir prašė juos ateit į laidotuves. Atėjo kaimynai, bet išdykauja, juokauja – niekas neverkia. Velniukas mato, kad kitose laidotuvėse verkia – gaili mirusiųjų, o jo mamos niekas negaili, ir jam labai nesmagu.

Tai velniukas atnešė iš kažkur uostomo tabako ir visiems papylė. Kai pradėjo žmonės čiaudėt ir net verkt, tada velniukas džiaugias, kad žmonės verkia jo mamos.

Ėjo pro šalį Kristus su mokiniais. Eina pro tuos namus, kur gulėjo numirus velniuko mama. Kristus žino, kad čia laidotuvės, tai ir sako savo mokiniams:

– Čia užėikim, čia laidotuvės.

Užėjo visi. Mato: žmonės verkia.

– Ko jūs verkiat? Ar velniuko mamos? – klausia Kristus.

Žmonės pasakė, kad verkia nuo kažko, ką papylė velniukas. Tai Kristus išėmė papirosų ir apdalijo visiems sakydamas:

– Rūkykit, tai neverksit.

Žmonės papirosus rūko, išdykauja ir juokias – neverkia. Vadinasi, uostomoji taboka nuo velnio, o papirosai nuo dievo.